

POLSKA KOMISJA WSPÓŁPRACY PRAWNICZEJ MIĘDZYNARODOWEJ

TREŚĆ:

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEJ KOMISJI WSPÓŁPRACY PRAWNICZEJ MIĘDZYNARODOWEJ ORAZ ORGANIZACJI JĄ POPRZEDZAJĄCYCH. (1920 — 1931).

1. Dział informacyjno - prasowy zagraniczny w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1920—1921).
2. Biuro Informacyjno - Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1921—1926).
3. Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (1926—1928).
4. Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P. (1928—1931).
5. Załączniki:
 - 1) Regulamin ogólny i szczególny Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.
 - 2) Dokumenty informacyjne.
 - 3) Komunikaty sprawozdawcze.

W A R S Z A W A — 1 9 3 1.

34049

II.

X-107371
34049 II

POLSKA KOMISJA WSPÓŁPRACY PRAWNICZEJ MIĘDZYNARODOWEJ

TREŚĆ:

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEJ KOMISJI
WSPÓŁPRACY PRAWNICZEJ MIĘDZYNARODOWEJ
ORAZ ORGANIZACJI JĄ POPRZEDZAJĄCYCH.
(1920 — 1931).

1. Dział informacyjno - prasowy zagraniczny w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1920—1921).
2. Biuro Informacyjno - Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1921—1926).
3. Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (1926—1928).
4. Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. (1928—1931).
5. Załączniki:
 - 1) Regulamin ogólny i szczególny Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.
 - 2) Dokumenty informacyjne.
 - 3) Komunikaty sprawozdawcze.

W A R S Z A W A — 1 9 3 1.

3429
35

Koczorowski Warszawa 13. XI. 35

0.50 21

W połowie roku 1920 wyłoniła się konieczność zorganizowania działu informacyjno-prasowego, krajowego i zagranicznego, w Sekretarjacie Generalnym Komisji Kodyfikacyjnej R. P. Było to niezbędne, gdyż od początku istnienia Komisji Kodyfikacyjnej interesowano się jej pracami w wielu ośrodkach myśli prawniczej, zwłaszcza na kontynencie Europy.

Po dziesięciu latach znamiennej ewolucji wyrosła z tego skromnego działu w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, stanowiąca organizację autonomiczną Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. Odpowiedni statut i regulamin ogólny wszedł w życie w połowie roku 1930¹⁾. Obie wskazane organizacje w pewnym zakresie swego działania stanowią ciała pomocnicze Komisji Kodyfikacyjnej R. P. W ten sposób nastąpiło ustalenie i utrwalenie ram organizacyjnych obu tych instytucyj i ich kontaktu z instytucjami państwowemi.

Pierwsze dziesięciolecie wysiłków prawnictwa polskiego o zorganizowanie usystematyzowanej współpracy prawniczej międzynarodowej jest niezmiernie charakterystyczne ze względu na wypływające z istniejących stosunków urzędowych i społecznych wahania co do oparcia tego działu pracy prawnego - społecznej bądź bezpośrednio o aparat państwowy, bądź też o instytucję społeczną, będącą mniej lub więcej w ścisłym kontakcie z instytucjami państwowemi.

Będziemy się starali skreślić pokrótce dzieje tej ewolucji, stanowiącej zarazem obraz sumaryczny nowych celów, zadań i wymogów organizacyjnych polskiej współpracy w tym zakresie.

¹⁾ p. załącznik Nr. 1.

1. Dział informacyjno-prasowy zagraniczny w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1920 — 1921).

Komisja Kodyfikacyjna R. P., w rozumieniu jej nieodwołanej pamięci Prezydenta ś. p. Rektora Franciszka Xawerego Fiericha, oprócz swych zadań bezpośrednich, wskazanych w ustawie z dn. 20 czerwca 1919, była powołana, z natury rzeczy, do roli ośrodka, w którym skupiać się miała działalność pomocnicza, opiniodawcza i informacyjna prawnictwa polskiego w zakresie zagadnień ustawodawczych zarówno rodzimych, jak wynikających ze stosunków naszych z odpowiednimi ośrodkami zagranicą, a przede wszystkim z Francją i jej organizacjami prawniczymi (*Société Générale des Prisons, Société de Législation Comparée*). Pierwszy kontakt nawiązany został właściwie nie z naszej inicjatywy, lecz dzięki ś. p. prof. Emiłowi Garçon, Prezesowi *Société Générale des Prisons*¹⁾. Z początkiem roku 1921 nastąpiło ponowne nawiązanie po wojnie stosunków między naczelną instytucją naukową w zakresie prawa karnego we Francji a odpowiednim towarzystwem polskim²⁾, co w roku 1921 pozwoliło zorganizować odnośną organizację pomocniczą Komisji Kodyfikacyjnej, będącą zarazem grupą autonomiczną wskazanego towarzystwa francuskiego (Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Kryminalnego 1921)³⁾.

¹⁾ p. Prof. E. Stan. Rappaport, *Zagadnienie unifikacji międzynarodowej prawa karnego*, str. 107, 108, 109.

²⁾ p. „Komisja Kodyfikacyjna R. P.”, *Dział Ogólny*, T. I, zeszyt 3; zb. og. Nr. 4, str. 98.

³⁾ Nazwa Towarzystwa ściśle uzgodniona z nową nazwą towarzystwa francuskiego. „*Société Générale des Prisons et de Législation criminelle*”.

Po ustaleniu kontaktu z kryminologami francuskimi, z kolei nasunęła się konieczność uczynienia tego samego w dziedzinie studjów prawno-porównawczych cywilistycznych (Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Cywilnego, 1922). W ten sposób przez zorganizowanie działu informacyjno-prasowego zagranicznego w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej (wymiana wydawnictw, tekstów, ustaw i projektów, ułożenie list wybitnych prawników zagranicą) i stworzenie stałej łączności między tym działem a pracą odpowiednich towarzystw prawniczych polskich, wyczerpano narazie potrzeby bezpośrednio Komisji Kodyfikacyjnej w zakresie jej stosunków z zagranicą co do materiałów prawno-porównawczych i opiniodawczych z dziedziny prawa cywilnego i karnego.¹⁾

¹⁾ W parę lat później nawiązali stosunki z zagranicą, już samodzielnie — bez oparcia o Komisję Kodyfikacyjną — polscy *internationaliści* i *administracjoniści* (*International Law Association*, oddział polski, 1924; Polski Instytut Administracyjny, 1925).

2. Biuro Informacyjno-Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej R. P. (1922 — 1926).

W końcu roku 1921 czynności bieżące działu informacyjno-prasowego (zagranicznego) w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej rozwinęły się do tego stopnia, że stało się rzeczą niezbędną przekształcić rzeczony dział w Biuro informacyjno-prasowe, pozostające pod specjalną pieczęją jednego z członków Sekretariatu Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej (t. zw. podówczas Sekretarza Generalnego Administracyjnego). Na to rozszerzenie się zakresu działalności wpłynęły przede wszystkim wiadomości o utworzeniu Komisji Kodyfikacyjnej R. P. i rozpoczętych przez nią pracach w odpowiednich ośrodkach, państwowych i społecznych, zagranicą, a ponadto wpłynęło również i objęcie administracji wyżej wskazanych polskich towarzystw pomocniczych, z których zwłaszcza Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Kryminalnego, od pierwszej chwili swego istnienia, weszło w bardzo żywe stosunki osobiste i korespondencyjne z kierownikami kołami prawnictwa belgijskiego i francuskiego. To też, licząc się z temi względami, Komisja Kodyfikacyjna, uchwałą Zebrania Ogólnego z dn. 8 grudnia 1921, powołała do życia Biuro Informacyjno-Prasowe¹⁾. Biuro to, w następnym roku 1922, poza wyżej wskazanym zakresem swego działania, przejęło również i administrację nową pomocniczej organizacji Komisji Kodyfikacyjnej, a mianowi-

¹⁾ p. „Komisja Kodyfikacyjna R. P.“, Dział Ogólny, Tom I, zeszyt 4, zb. og. Nr. 6, str. 111.

cie: Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P., która w swem łonie i w związku ze swym zakresem działania powołała do życia specjalną podkomisję współpracy prawniczej i zjazdów międzynarodowych. Był to już bezpośredni skutek precedensu, jaki wytworzył II-gi po odzyskaniu niepodległości a VII-my z kolei (łącznie z ekonomistami) Zjazd Prawników i Ekonomistów Polskich (Poznań, 1922) co do zapraszania na zjazdy polskie prawników państw szczególnie zaprzyjaźnionych, bądź też szczególnie interesujących się rozwojem nowego ustawodawstwa polskiego.

Do celów i zadań natury między-stowarzyszeniowej, odczytowo-kongresowej i korespondencyjno-informacyjnej, w zakresie współpracy prawniczej z zagranicą, przybyły wkrótce i zadania redakcyjno-wydawnicze, urzeczywistniane bezpośrednio lub pośrednio przez Sekretariat Generalny Komisji Kodyfikacyjnej w jej Biurze Informacyjno-Prasowym. Zaszła mianowicie potrzeba zbierania przekładów, zwłaszcza na język francuski, niektórych projektów, opracowywanych w Komisji Kodyfikacyjnej. W roku zaś 1922 ukazał się zeszyt I organu wyżej wskazanych Polskich Towarzystw Ustawodawstwa Cywilnego i Kryminalnego, w języku polskim i francuskim, pod nazwą *Przegląd Polski Ustawodawstwa cywilnego i kryminalnego — Revue Polonaise de Législation civile et criminelle*. Wydano mianowicie zeszyt, poświęcony ustawodawstwu kryminalnemu, a w załączniku (*Recueil des projets de lois*) pierwsze projekty, opracowane przez sekcję prawa karnego Komisji Kodyfikacyjnej, dotyczące prawa o sądach dla nieletnich i części ogólnej kodeksu karnego¹⁾.

Po wspomnianym Zjeździe Prawników i Ekonomistów Polskich w Poznaniu, stosunki Biura Informacyjno-Prasowego rozszerzają się jeszcze bardziej. W zakresie prawa cywil-

¹⁾ Następne zeszyty rzeczonoego wydawnictwa ukazały się dopiero w latach 1928, 1929, 1930 (p. „Komisja Kodyfikacyjna R. P.”, *Dział Ogólny*, Tom. I, zeszyt 14, zb. og. Nr. 54, str. 36—38), w związku z objęciem nad nim pieczy przez Polską Komisję Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

nego nawiązują stosunki bezpośrednie z Biurem wybitni cywiliści francuscy z Lugdunu, Paryża i Strasburga, uczestnicy rzeczonoego Zjazdu, w zakresie zaś prawa karnego współpracę, wznowioną z inicjatywy prof. Garçon w r. 1920, kontynuowaliśmy, po śmierci tego znakomitego kryminologa francuskiego i przyjaciela Polski, z jego kolegami i uczniami, zwłaszcza z Uniwersytetu Paryskiego i Strasburskiego. Ponadto korespondencja rozszerzyła się na Włochy, w szczególności ze względu na zainteresowanie się¹⁾ pracami Komisji Kodyfikacyjnej słynnego kryminologa włoskiego, prof. Enrico Ferri, jak również ze względu na potrzebę zebrania materiałów prawno-porównawczych włoskich w dobie rozpoczynającej się ożywionej działalności kodyfikacyjnej rządu włoskiego.

W ten sposób zabezpieczony został znaczny wpływ Polski w następnym roku 1924 na utworzenie się i skład władz naczelných powojennego światowego związku kryminologów, powstałego z inicjatywy Francji — Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego (*Association Internationale de Droit Pénal*).

Poza otwierającą się perspektywą nowych zadań współpracy prawniczej kongresowej i poza koniecznością celowego zbierania zagranicą materiałów prawno-porównawczych, już w pierwszym roku istnienia Biura Informacyjno-Prasowego Komisji Kodyfikacyjnej (1921) zjawily się zadania specjalne — kontaktu ściśle kodyfikacyjnego z zagranicą, co w przyszłości za lat kilka (p. niżej) doprowadzić miało do utworzenia odrębnej instytucji międzynarodowej, rzeczonym zadaniom poświęconej. W roku jednak 1922 zainicjowano porozumienie międzynarodowe na węższym odcinku współpracy, a mianowicie w sprawie możliwej unifikacji ustawodawstwa prywatnego i zwłaszcza karnego Polski, Estonii, Finlandji i Łotwy, a to w związku z odbywającą się w Warszawie Konferencją Państw Bałtyckich. Powzięte podówczas doniosłe uchwały czekają na realizację, a ze względu na

¹⁾ p. „Komisja Kodyfikacyjna R. P.”, *Dział Ogólny*, tom I, zeszyt 6, zb. og. Nr. 9, str. 172 § 173.

coraz wyraźniejsze dążenia prawno-unifikacyjne na szerszym terenie międzynarodowym nabierają znamion szczególnej aktualności. W roku 1924 przypada Biuru Informacyjnemu rola ogniwa między Ministerstwem Spraw Zagranicznych a utworzoną w r. 1922 w łonie Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. podkomisją specjalną współpracy prawniczej i zjazdów międzynarodowych, w sprawie ułatwień i opieki nad przybywającymi do Polski ponownie prawnikami państw zaprzyjaźnionych, a w tej liczbie nad przybywającymi poraz pierwszy prawnikami-kryminologami rumuńskimi, z którymi Sekretarz Generalny Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych, prof. E. Stan. Rappaport, nawiązał osobiście stosunki na zebraniu organizacyjnym Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego w Paryżu w r. 1924.

W tymże roku 1924 nawiązane zostały analogiczne stosunki z kolegami prawnikami czeskosłowackimi.

W następnym roku 1925 rozpoczyna się seria wielkich kongresów i konferencji międzynarodowych w dziedzinie prawa karnego, organizowanych bądź przez instytucje międzypaństwowe, w ścisłym znaczeniu (Międzynarodowa Komisja Penitencjarna, a następnie i Międzynarodowe Biuro Unifikacji Prawa Karnego), bądź przez instytucję międzynarodową o znaczeniu społecznym (Międzynarodowe Zrzeszenie Prawa Karnego). Wywarły one wpływ decydujący na rozwój i pogłębienie zadań Biura Informacyjno-Prasowego Komisji Kodyfikacyjnej R. P. oraz, coraz bardziej z niem związanej wyżej wskazanej podkomisji specjalnej Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. Coraz bardziej oczywistą stawała się potrzeba istnienia i rozwoju organizacji, któraaby miała za zadanie utrzymywanie stałych stosunków między zainteresowanymi czynnikami państwowymi a właściwymi zrzeszeniami prawniczymi, celem szarmonizowania i ułatwienia polskiej współpracy prawniczej z zagranicą.

Wznowienie wielkich zjazdów międzynarodowych, konieczność zapewnienia celowego udziału i wpływu Polski w tych zjazdach, wywołały potrzebę uregulowania szeregu nowych zagadnień natury organizacyjno-administracyjnej, a w szczególności: a) co do delegacji prawniczych na rze-

czone kongresy, konferencje i t. d., b) co do analogicznych delegacji sporadycznych (odczytowych) do państw obcych— z łona zrzeszeń prawniczych, c) co do koniecznej kontroli, względnie ułatwienia wymiany współpracownictwa w prasie fachowej prawniczej polskiej i zagranicznej i t. d. W ciągu roku 1925 i 1926, w braku specjalnej instytucji prawniczej, temu celowi poświęconej, zadanie to bierze na siebie Biuro Informacyjno-Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej, które, w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości i Ministerstwem Spraw Zagranicznych, ułatwia zorganizowanie delegacji polskich: a) na IX Międzynarodowy Kongres Penitencjarny (Londyn, 1925), b) na I Kongres Międzynarodowy Prawa Karnego (Bruksela, 1926), a równocześnie i na I po wojnie, a II z kolei Zjazd Prawników Czeskosłowackich (Brno, 1925).

Konsekwencją udziału Polski w Kongresie Londyńskim było wstąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do grona państw, uczestniczących w Międzynarodowej Komisji Penitencjarnej, a w związku z powyższem i mianowanie prof. E. Stan. Rappaporta, Sekretarza Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej, delegatem Rządu polskiego, oraz objęcie przez Biuro Informacyjno-Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej całej biurowości delegatury polskiej w rzeczonyj Komisji Międzynarodowej.

Wreszcie w r. 1925 z inicjatywy Marszałka Sejmu R. P. i w porozumieniu z Dyrektorem Biblioteki Sejmowej, Sekretarzowi Generalnemu Komisji Kodyfikacyjnej, sprawującemu, między innemi, kierownictwo jej Biura Informacyjno-Prasowego, przypadła w udziale misja zorganizowania wydawnictwa *Przeglądu Prac Ustawodawczych Sejmu i Senatu R. P.* w języku francuskim p. t. *Exposé Sommaire des Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais*¹⁾, celem systematycznego informowania zagranicy o pracach ustawodawczych polskich, co, zwłaszcza w latach 1925—1926, wymagało ściślejszego kontaktu z Paryżem, jako najbardziej w tym względzie odpowiednim ośrodkiem wydawniczym.

¹⁾ p. załącznik Nr. 3.

Taki jednak rozrost celów i zadań Biura Informacyjno-Prasowego Komisji Kodyfikacyjnej, mających bądź co bądź charakter jedynie dodatkowy i uzupełniający w stosunku do bezpośredniego przeznaczenia rzonego Biura, narzucił prosto myśl o celowości stworzenia odrębnej instytucji, związanej już bezpośrednio nie tyle z Komisją Kodyfikacyjną, ile z najbardziej właściwym w tym względzie ministerstwem, mianowicie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Inicjatywa w tym kierunku wypłynęła zbiegiem okoliczności zarówno od Sekretarza Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej, jako kierownika Biura Informacyjno-Prasowego tejże Komisji, jak i z Iona Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w związku z utworzeniem Rady Naukowej rzonego Ministerstwa.

W rezultacie zobowiązanego porozumienia powstaje w końcu roku 1926, pod przewodnictwem Sekretarza Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej, Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, co pozwoliło Komisji Kodyfikacyjnej R. P. zwolnić się od dodatkowych, a dobrowolnie na się wziętych ciężarów biurowych i włączyć ponownie własny uszczuplony dział informacyjno-prasowy do ogólnego Biura Głównego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.

3. Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (1926 — 1928).

Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych została utworzona na wniosek rzeczzonej Rady Naukowej, na zasadzie decyzji Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 3 listopada 1926¹⁾. Celem Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej było stworzenie stałego kontaktu między zrzeszeniami prawniczymi a odpowiednimi czynnikami rządowymi dla ujednolajnienia w ten sposób polskiej współpracy prawniczej międzynarodowej.

W związku z powyższymi celami, do zakresu działania Komisji należało:

- a) ustalanie wniosków w sprawie delegacji prawniczych na kongresy, konferencje i t. d.;
- b) opracowywanie planów i organizacja delegacji odczytowych do państw obcych oraz wymiany profesorów;
- c) kontrola, względnie ułatwianie wymiany indywidualnego lub zbiorowego współpracownictwa międzynarodowego w prasie fachowej prawniczej polskiej i zagranicznej;
- d) ułatwianie poszczególnym zrzeszeniom prawniczym kontaktu z analogicznymi zrzeszeniami zagranicą;
- e) założenie archiwum informacyjnego o współpracy prawniczej międzynarodowej (wycinki, notatki, informacje osobowe, skróty sprawozdań poszczególnych zrzeszeń);

¹⁾ p. załącznik Nr. 2.

f) opieka nad pracami naukowymi młodych prawników, udających się na studia uzupełniające zagranicę;

g) zbieranie informacji w ośrodkach obcych, za pośrednictwem członków korespondentów, o zagadnieniach prawnych, nadających się do opracowywania w kraju, ze względu na interesy państwowe Polski;

h) administrowanie rozdziałem propagandowych druków prawniczych i kontrola nad przekładami, przeznaczonemi dla zagranicy.

Pierwsze posiedzenie Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej odbyło się dnia 23 grudnia 1926¹⁾. Skład Komisji ulegał od chwili jej ukonstytuowania aż do ponownego przekształcenia w r. 1928 (p. niżej) stosunkowo nieznacznym zmianom i w latach 1927 — 1928 obejmował nazwiska następujące:

Prezes — Prof. Emil Stanisław Rappaport,
Sędzia S. N., Sekretarz Generalny Komisji Kodyfikacyjnej R. P.,
Delegat Polski w Międzynarodowej Komisji Penitencjarnej,
Prezes Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego,
Wiceprezes Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego i
Wiceprezes Międzynarodowego Biura Unifikacji Prawa Karnego.

Wiceprezes — Prof. Karol Lutostański,
Zastępca Sekretarza Generalnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.,
Prezes Sekcji Polskiej Instytutu Międzynarodowego Współpracy Intelektualnej.

Sekretarz Generalny — Leon Babiński,
Radca prawny Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Członkowie Prezydium z urzędu (równocześnie) — Prof. Julian Makowski,
Naczelnik Wydziału Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

¹⁾ p. załącznik Nr. 2.

czesznie człon- --- Jan Taylor,
kowie Sekre- Zastępca Naczelnika Wydziału Traktatowego Mi-
tariatu Gene- nisterstwa Spraw Zagranicznych.
ralnego)

Delegat Ministra -- Franciszek Pułaski,
Spraw Zagra- Wiceprzewodniczący Rady Naukowej Minister-
stwa Spraw Zagranicznych.

Delegaci Mini- — Adw. Kazimierz Głębocki,
stra Sprawie- Sekretarz Generalny Polskiego Towarzystwa
dliwości Ustawodawstwa Cywilnego.
Prof. Janusz Jamontt,
Sędzia S. N., Sekretarz Generalny Polskiego To-
warzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego.

Członkowie:

1. Prof. Cybichowski Zygmunt,
Prezes Polskiego Oddziału *International Law Association*.
2. Prof. Fierich Franciszek Xawery (nieżyjący),
Członek Włoskiego Instytutu Badań Ustawodawczych.
3. Hilarowicz Tadeusz,
Przewodniczący Sekcji Międzynarodowej Polskiego Instytutu Nauk
Administracyjnych.
4. Konic Henryk,
Członek Międzynarodowego Komitetu Prawniczego Awjacyjnego
i Członek Międzynarodowego Komitetu Prawniczego T. S. F. (Tele-
grafu bez drutu) w Paryżu.
5. Kopczyński Jan,
Prezes Polskiego Instytutu Nauk Administracyjnych.
6. Kuratowski Roman,
Członek-Sekretarz Rady Polskiego Oddziału *International Law
Association*.
7. Prof. Łyskowski Ignacy,
Prezes Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego.
8. Prof. Makowski Wacław,
Członek Delegat Komisji Konsyljacyjnej Polsko-Lotewskiej.

9. Langrod Rudolf,
Redaktor *The Review of Polish Law and Economics*.
10. Nagórski Zygmunt,
Sekretarz Generalny Polskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Ligi Narodów.
11. Namitkiewicz Jan,
Sędzia w Trybunale Mieszanym Polsko-Niemieckim.
12. Neymark Edward,
Redaktor *Revue Pénitentiaire de Pologne*.
13. Posner Stanisław (nieżyjący),
Delegat Polski w Komisji Doradczej Ligi Narodów dla Opieki nad Dzieckiem i Młodzieżą.
14. Prof. Rostworowski Michał,
Sędzia Stałego Sądu Międzynarodowego w Hadze, Członek Instytutu Prawa Międzynarodowego.
15. Rundstein Szymon,
Członek-Delegat Komisji Ekspertów Kodyfikacji Prawa Międzynarodowego przy Lidze Narodów, Członek Instytutu Międzynarodowego Unifikacji Prawa Prywatnego.

Redaktor Proto- — Wortmanowa Marja,
kółu (z urzę- Kierownik Referatu Kongresowego w Wydziale
du) Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Kierownik Biura — Usakiewiczowa Bronisława,
Prezydjalnego Asesor Biura Głównego Komisji Kodyfikacyjnej
R. P.

Komisja posiadała w latach 1927 — 1928 członków-korespondentów w Paryżu, Genewie, Wiedniu i Buenos-Aires.

Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej M. S. Z. utworzyła swą własną organizację biurową, związaną z kancelarią Wydziału Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych z jednej i z biurem Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych — z drugiej strony (Biuro Prezydjalne).

Oddział Biura (Biuro Paryskie) zorganizowano przy Ambasadzie R. P. w Paryżu, a kierownictwo powierzono, zmarłemu w styczniu 1931, Sekretarzowi-Archiwście, Januszowi Nawroczyńskiemu.

W skład Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Radzie Naukowej M. S. Z. weszli zatem z urzędu: prawnicy, którzy zajmowali stanowiska delegacyjne w dziedzinie pracy prawniczej międzynarodowej i delegaci prezydów zrzeszeń, stanowiących bądź oddziały zrzeszeń międzynarodowych, bądź obejmujących swym programem współpracę prawniczą międzynarodową.

Na członków-korespondentów, według tychże kryteriów, zaproszono prawników polskich, przebywających stale zagranicą.

Komisja odbyła szereg posiedzeń. Z ważniejszych dokonanych przez nią prac, wymienić należy: zorganizowanie udziału Polski w Międzynarodowym Kongresie Nauk Administracyjnych w Paryżu w czerwcu 1927, przygotowanie I Konferencji Międzynarodowej Unifikacji Prawa Karnego w Warszawie w listopadzie 1927 (t. zw. Konferencji Warszawskiej¹⁾, przygotowanie delegacji polskiej na II Konferencję Unifikacji Prawa Karnego w maju 1928 w Rzymie²⁾, przygotowanie delegacji odczytowych do Finlandji (Sędzia S. N., Dr. Wł. Sokalski), do Belgii (Prezes Komisji, Sędzia S. N., Prof. E. Stan. Rappaport), do Rumunii (Prezes S. N., Prof. A. Mogilnicki i inni), do Włoch (delegacja na II Konferencję Rzymską Unifikacji Prawa Karnego), jak również wykładów w Uniwersytecie Paryskim w latach 1927/28 (Prof. Wacław Makowski i Prof. Ignacy Łyskowski).

Komisja objęła ponadto kontrolę nad kroniką polską w *Annuaire de Législation Etrangère*, wydawanym przez So-

¹⁾ p. Konferencja Warszawska Unifikacji Prawa Karnego, Warszawa, Drukarnia Policyjna. *Actes de la Conférence*. Paris, 1929, Libr. du Recueil Sirey.

²⁾ p. *Deuxième Conférence Internationale pour la Codification du Droit pénal*. Rome, mai 1928. *Extrait de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, Juin 1928.

ciété de Législation Comparée w Paryżu, oraz administrację i rozdział propagandowy zeszytów wydawnictwa Biblioteki Sejmu i Senatu R. P. „*Exposé Sommaire des Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais*“, wreszcie nawiązała stosunki ze wszystkimi niemal ważniejszymi ośrodkami pracy prawniczej zagranicą.

Ze wszystkich czynności, dokonanych przez Komisję Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, w okresie powiązania jej z Radą Naukową M. S. Z., bodaj najważniejszą było zorganizowanie w Warszawie (1 — 5 listopada 1927) wyżej wskazanej Konferencji Unifikacji Prawa Karnego, która posiada dziś już ogólnie uznane na terenie międzynarodowym zasadnicze znaczenie w historii najnowszych dążeń unifikacyjnych. Nie byłoby rzeczą możliwą doprowadzić do skutku tej Konferencji, gdyby nie wydatna pomoc i współdziałanie finansowe przede wszystkim Wydziału Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, jak również i Ministerstwa Sprawiedliwości. Pomoc ta jednak, w urzeczywistnieniu celów Komisji, była niestety tylko pomyślnym epizodem sporadycznym, podobnie jak miesięczne zasiłki dla Komisji, nie przekształcone nigdy w stałe subsydjum, pomimo najlepszej woli i chęci młodańnych czynników Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Trudności budżetowe uniemożliwiły również wykorzystanie w całej pełni powodzenia Konferencji Warszawskiej z r. 1927 dla celów utworzenia w Warszawie, pod egidą Ligi Narodów, Instytutu Międzynarodowego Unifikacji Prawa Karnego. Pomimo więc szczególnie sprzyjających okoliczności, nie udało się, niestety, stworzyć na szerszą skalę zakrojonego w ten sposób ośrodka współpracy prawniczej międzynarodowej w stolicy Polski, zamiast powołanego do życia, na II kolejnej Konferencji Rzymskiej, Biura Międzynarodowego Unifikacji Prawa Karnego, — już bez określonej siedziby.

W związku z wyżej wskazanymi trudnościami, Prezes E. Stan. Rappaport złożył, w dniu 4 sierpnia 1928, Podsekretarzowi Stanu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Dr. Wy-

sockiemu, memoriał, którego część druga zawierała wyjaśnienia następujące:

„Projektując w końcu roku 1926 utworzenie przy Radzie Naukowej M. S. Z. (zarządzenie p. Ministra, wydrukowane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych, bez przeprowadzenia i ostatecznego utrwalenia uchwałą Rady Ministrów) samoistnej stałej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, miałem, w porozumieniu z ówczesnym Zastępcą p. Ministra Spraw Zagranicznych w Radzie Naukowej, p. Min. Franciszkiem Pułaskim, na uwadze swoisty charakter instytucji, jako organizacji łącznikowej między Stałą Delegacją Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. (element prawniczo-społeczny), a Ministerstwem Spraw Zagranicznych (element urzędowy).

Do tego półurzędowego charakteru Komisji Współpracy dostosowany został skład jej Prezydium, w którym jedynie niżej podpisany Prezes Komisji i jej inicjator powołany został przez p. Ministra Spraw Zagranicznych z pośród Członków Rady Naukowej M. S. Z., reszta zaś Członków Prezydium objęła swe mandaty niejako automatycznie, ze względu na stanowiska zajmowane bądź w Stałej Delegacji (Wiceprezes Komisji), bądź w M. S. Z. (Naczelnik i Zastępca Naczelnika Wydziału Traktatowego, jako właściwie Sekretarz Generalny i Zastępca Sekretarza Generalnego Komisji). Zdawało się początkowo, że w Komisji Współpracy, w której, jak zaznaczyłem, Prezydium nie wybierano, lecz wszystkie stanowiska objęli — z urzędu — przedstawiciele prawnictwa, bądź w naczelnej organizacji społecznej, bądź we właściwym Wydziale M. S. Z., — najodpowiedniej będzie obciążyć obowiązkami Sekretarza Generalnego Radcę prawnego M. S. Z., lecz z biegiem czasu ujawniła się — *via facti* — konieczność powiązana tej funkcji ściśle z kierownictwem wydziału Traktatowego M. S. Z.

Brak odrębnego, chociażby najskromniejszego, budżetu dla Komisji Współpracy w ramach budżetu M. S. Z., pomimo jej celowego rozwoju i jawnej użyteczności, brak pomieszczeń, choćby najszczuplejszych, na jej biura i pracownie,

brak wreszcie możności zajęcia kancelarii Wydziału Traktatowego M. S. Z. jakkolwiek pracą biurową poza kategorią ściśle urzędową (korespondencja z władzami dyplomatycznymi i ministerjalnymi obcymi) — zmusił niżej podpisanego prezesa Komisji do starań o wykorzystanie odpowiednie innych źródeł, zarówno urzędowych (Biuro Główne Komisji Kodyfikacyjnej) jak i społecznych (Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych), jak również do zamiany swej pierwotnej, ściśle podręcznej, kancelarii prezydjalnej w domu, na biuro prezydjalne w Biurze Głównem Komisji Kodyfikacyjnej, które — z konieczności — odciążało kancelarię Wydziału Traktatowego M. S. Z. od wszelkiej pracy biurowej wewnętrznej, a ponadto ma na celu również pracę pomocniczą i przygotowawczą dla rzeczzonej kancelarii ministerjalnej oraz prowadzenie archiwum podręcznego, zwłaszcza dla celów pracowni, czyteln i biura informacyjnego, otwartych — jak wiadomo — w maju b. r. 1928, z pozostawieniem archiwum poufnego przy kancelarii Wydziału Traktatowego M. S. Z.

Oczywiście, pewne skomplikowanie konstrukcji pracy biurowej Komisji Współpracy wynika z faktu, że dotychczas poza wielkimi wysiłkami Wydziału Traktatowego M. S. Z., — aby sporadycznie znaleźć stosunkowo drobne kwoty na ułatwienie delegacji odczytowych Komisji, — instytucja nasza, aczkolwiek o charakterze półurzędowym, pozbawiona była podstawy finansowej w ramach budżetowych M. S. Z.; z konieczności więc musiała się uciekać i ucieka się dotychczas do pomocy czynników społecznych prawnictwa (Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.). Ponieważ jednak fundusze Stałej Delegacji opierają się na skromnych podstawach składkowych i niewielkich sporadycznych jedynie subsydjach Funduszu Członków Prezydium Komisji Kodyfikacyjnej, przeto nie może Stała Delegacja opędzić w należyty sposób rosnących wciąż, wobec pomyślnego rozwoju prac, potrzeb Komisji Współpracy. To też z ubolewaniem stwierdzić muszę, że właściwie hamujemy raczej w ostatnich czasach zbyt znaczny rozwój prac komisyjnych z *braku odpo-*

wiednich podstaw finansowych, pomimo, że współdziałanie prawników polskich i obcych, jak przekonaliśmy się w ciągu dwóch lat istnienia naszej Komisji, znakomicie ułatwia propagowanie w poważnych kołach prawniczych międzynarodowych ścisłych informacji o siłach żywotnych naszego Państwa, co z kolei ułatwić powinno propagandę ogólnopaiństwową Rządu.

Jedynym celowem wyjściem z dotychczasowego stanu rzeczy byłoby ustalenie w ramach ogólnego budżetu M. S. Z. stałego specjalnego budżetu Komisji Współpracy, którego wysokość określiłbym jako minimum 30.000 zł. a maximum 48.000 zł. (24.000 zł., względnie 36.000 zł. — potrzeby organizacyjne i delegacyjne, 6.000 zł. wzgl. 12.000 zł. — potrzeby biurowe) w stosunku rocznym. Ministerstwo Spraw Zagranicznych posiada w tym względzie odnośną opinię motywowaną Wiceprezydenta Komisji Kodyfikacyjnej, p. Rektora Ignacego Łyskowskiego, z drugiej strony i wśród sfer kierowniczych Ministerstwa, b. Szef Protokołu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, obecny Ambasador Polski przy Kwiryne, p. Stefan Przeździecki, od początku istnienia Komisji zaznaczał, że jedynie stały, choćby najskromniejszy budżet w ramach budżetu ogólnego M. S. Z., może pozwolić tej Komisji rozwinąć należycie wszystkie zakreślone zadania, brak zaś tego budżetu ogranicza działalność Komisji wyłącznie niemal do organizowania nielicznych niezbędnych delegacji konferencyjnych i odczytowych, przyczem zmusza Prezydium Komisji do korzystania z prelegentów z pośród członków Komisji Kodyfikacyjnej (ciężary finansowe idą bowiem wtedy na koszt Komisji Kodyfikacyjnej), a więc do ograniczenia swej działalności odczytowej do zakresu prawa cywilnego i karnego, gdy tymczasem dziedziny prawa publicznego i administracyjnego, tak interesujące zagranicę (w odczytach, artykułach i publikacjach), które można byłoby należycie rozwinąć, muszą, niestety, leżeć odłogiem.

Wprawdzie reprezentowane w Komisji: Polski Oddział *Int. Law Association* i Polski Instytut Nauk Administracyjnych robią we własnym zakresie, co mogą, aby tym bra-

kom propagandy zaradzić, ale Towarzystwa te, z braku stałej pomocy finansowej ze strony Państwa, podobnie jak i Komisja Współpracy, tego doniosłego zadania nie mogą wykonać należycie. Wobec zamknięcia przygotowań budżetowych na okres 1929/1930, wszystkie te dezyderaty stają się właściwie aktualnymi dopiero na r. 1930/1931, do tego zaś czasu, jak dotąd, czynniki społeczne prawnictwa, zorganizowane w Stałej Delegacji, będą z konieczności musiały nadal dźwigać ciężar ponad siły i wykonywać, pod względem organizacyjnym i finansowym, zadania, które niewątpliwie należą do zakresu propagandy państwowej. Spełniając jednak te zadania, czynniki społeczno-prawnicze liczą i nadal na nieodzowną pomoc władz M. S. Z., zarówno w Centrali, jak i na placówkach, w przedmiocie ułatwień organizacyjnych, paszportowych i, o ile tylko będzie można, również sporadycznych subsydjów, których kontrola i asygnowanie ześrodkowane jest, zgodnie z dotychczasowym porozumieniem z p. Ministrem Spraw Zagranicznych, w Wydziale Traktatowym M. S. Z.“.

Pośrednim skutkiem rzeczzonego memorjału, zwłaszcza dzięki inicjatywie i pośrednictwu ś. p. Senatora Posnera i odpowiedniemu wnioskowi, złożonemu na plenum Komisji Współpracy przez Prezesa Jana Morawskiego, co do wyboru specjalnej delegacji, było przyjęcie w dniu 12 października 1928 tejże delegacji¹⁾ przez Pana Ministra Zaleskiego, który obiecał Komisji Współpracy, w granicach bardzo ograniczonych możliwości, na dane cele, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, poparcie i życzliwe współdziałanie. Warunki jednak wykonywania budżetu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, rosnące potrzeby tegoż Ministerstwa na cele bezpośrednie, uniemożliwiły, niestety, realizację tej tak cennej pomocy w ramach Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Pomimo, że zarówno p. Minister Zaleski, jak i interesujący się działalnością Komisji Współpracy w rzeczonym okresie z inicjatywy Dyr. Piętaka, były Premier Bartel, uważali, że związanie Komisji

¹⁾ pp. Rektor Ignacy Łyskowski, Prezes Jan Morawski, Senator Stanisław Posner, Dyrektor Jan Kanty Piętaś i Prezes E. Stan. Rappaport.

i utrwalenie podstaw jej działalności właśnie w związku z tem Ministerstwem jest celowe, Komisja Współpracy nigdy właściwie nie otrzymywała z Ministerstwa Spraw Zagranicznych stałego subsydjum na nieodzowne bieżące wydatki (biurowe, tłumaczenia i t. d.), a jedynie przez trzy kwartały r. 1929 uzyskała subsydjum doraźne z funduszu dyspozycyjnego, głównie na cele delegacyjne. Z konieczności trzeba było zatem uciec się znowu do wskazanej w memorjale z dn. 4 sierpnia 1928 pomocy Funduszu Gospodarczego Członków Prezydium szerszego Komisji Kodyfikacyjnej R. P. oraz Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.

W ten sposób działalność Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, hamowana w swym naturalnym rozwoju, wróciła poniekąd do swego punktu wyjścia, pod pośrednią opiekę Komisji Kodyfikacyjnej R. P. i jej organizacyj pomocniczych.

Oczywiście, w związku z tem przekształceniem, wysunęła się ponownie na czoło celów i zadań Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. przedewszystkiem współpraca z zagranicą w zakresie prawa cywilnego i karnego, jak również zmieniała się łatwiejsza do urzeczywistnienia pod względem wydatków postać tej współpracy. Trzeba było zrzec się kontynuowania starannie opracowanego planu delegacyj odczytowych prawniczych zagranicę i nawiązywania stosunków bezpośrednich przy pomocy „żywego słowa“. Ten tak ważny dział zadań Komisji można było odtąd realizować tylko okazynie, mimochodem, korzystając z wyjazdów zagranicę członków Komisji, przeważnie na koszt własny. „Żywe słowo“ zostało zastąpione przez wydawnictwa prawnicze w języku francuskim i po części angielskim, redagowane przy bezpośredniej lub pośredniej pomocy Komisji Współpracy, ale i tę działalność względy budżetowe ograniczyły do nieodzownego minimum.

4. Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przy Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. (1928 — 1931)

W dniu 7 października 1928 Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej powróciła, z wyżej wskazanych przyczyn, na teren organizacyjny Komisji Kodyfikacyjnej R. P., ale już nie bezpośrednio, jako dział, referat, względnie Biuro Informacyjno-Prasowe Komisji Kodyfikacyjnej, lecz jako jej organizacja pomocnicza o podłożu społecznym, zorganizowana samodzielnie w postaci instytucji autonomicznej przy Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.

Jak wyżej zaznaczono, w tem nowem, ostatecznem już stadium przekształceń Komisji Współpracy należało się liczyć zarówno z dążeniem do utrzymania, w możliwym zakresie, pełni programu, wskazanego w art. 2 Regulaminu Ogólnego Komisji Współpracy¹⁾; z drugiej zaś strony należało położyć szczególny nacisk na te dziedziny działalności, które nie były związane z obarczaniem Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej nadmiernymi wydatkami, przekraczającemi stałe subsydja miesięczne na potrzeby bieżące, udzielane od lutego 1927 Polskiej Komisji Współpracy przez Fundusz Gospodarczy Członków Prezydium

¹⁾ przyjęty do zatwierdzającej wiadomości przez Zebranie Ogólne Komisji Współpracy w dn. 7 października 1928, a następnie, po zarejestrowaniu Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. w dniu 6 maja 1930, zatwierdzony przez Radę Główną Stałej Delegacji w dniu 4 czerwca 1930.

szerszego Komisji Kodyfikacyjnej. Wzamian Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej przejęła ciężar niemal wszystkich czynności b. Biura Informacyjno-Prasowego Komisji Kodyfikacyjnej (p. wyżej). Ponadto w tym ostatnim okresie działalności (od 1 października 1928 do 1 lutego 1931) Komisja Współpracy wykonywała szereg zleceń zarówno Rządu (Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Zagranicznych), oraz ostatnio — Sejmu i Senatu R. P., jak i organizacyj prawniczych społecznych, przedewszystkiem Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P., a następnie i zwłaszcza administrowanych przez Komisję polskich Towarzystw: Ustawodawstwa Cywilnego, Ustawodawstwa Kryminalnego i Prawa Państwowego; w szczególności urzęczywistniono następujące zadania:

Ad a) celów Komisji: ¹⁾

1. Załatwiono delegację polską na kolejną doroczną sesję Międzynarodowej Komisji Karnej i Penitencjarnej (Bernu Szwajcarskie, 23 — 28 sierpnia 1929).
2. Załatwiono przyjęcie wybitnych prawników: belgijskich, czeskich, francuskich i rumuńskich, — na życzenie Komitetu Organizacyjnego II Zjazdu Prawników Polskich w Warszawie (29 września — 2 października 1929).
3. Załatwiono delegację polską na II Kongres Międzynarodowy Prawa Karnego (Bukareszt, 6 — 12 października 1929).
4. Załatwiono delegację na posiedzenie Międzynarodowego Biura Unifikacji Prawa Karnego (Bukareszt, 5 września 1929).
5. Załatwiono delegację polską na III Konferencję Międzynarodową Unifikacji Prawa Karnego (Bruksela, 26 — 30 czerwca 1930).
6. Załatwiono delegację polską na X Kongres Międzynarodowy Karny i Penitencjarny (Praga, 25 — 30 sierpnia 1930); przygotowano i złożono odnośne polskie

¹⁾ zob. Regulamin Ogólny P. K. W. P. M., art. 1; załącznik Nr. 1.

referaty Sekretarjatowi Generalnemu Międzynarodowej Komisji Karnej i Penitencjarnej.

7. Załatwiono delegację polską na III Zjazd Prawników Czeskosłowackich (Bratislava, 11 — 14 października 1930).
8. Ukonstytuowano delegację polską w Biurze Międzynarodowym Unifikacji Prawa Karnego w osobach: Wiceprezesa Biura z ramienia Polski i trzech polskich członków-korespondentów.
9. Ukonstytuowano delegację polską na III Międzynarodowy Kongres Prawa Karnego (Palermo, Wielkanoc 1932).
10. Ukonstytuowano delegację polską na Międzynarodowy Kongres Prawa Porównawczego w Hadze (Haga, 2 — 6 sierpnia 1932).

Ab b) celów Komisji:

1. Zorganizowano wykład prof. Stefana Glasera (Wilno) w Innsbrucku, w dniu 29 stycznia 1929, na zaproszenie miejscowego Towarzystwa Prawniczego, jako rewizytę;
2. Zorganizowano przyjęcie odczytowe wybitnych prawników austriackich, pp.: prof. hr. W. Gleispacha (Wiedeń) i prof. T. Rittlera (Innsbruck) — w dniach 13 i 14 kwietnia 1929.

Ad c) celów Komisji:

1. Wydano opracowaną przez prof. Henri Capitant (Paryż), obszerną monografię o ustawodawstwie Polski Odrodzonej (1918 — 1928) w *Bulletin Mensuel de la Société de Législation Comparée*, Nr. 10 — 12 z roku 1928.
2. Dostarczono materiały i źródła ustawodawcze polskie prof. Joseph Delpach (Strasburg) dla opracowania działu polskiego w wydawnictwie: *Les constitutions modernes*.
3. Wydrukowano (księgarnia Sirey'a w Paryżu) akta I Konferencji Unifikacji Prawa Karnego (Warszawa, 1927), w opracowaniu jednego z polskich członków Se-

ekretariatu Generalnego Konferencji, dr. M. Potulickiego pod kontrolą Prezesa Konferencji, prof. E. Stan. Rappaporta¹⁾).

4. Wydano w języku francuskim monografię prof. E. Stan. Rappaporta, zawierającą ocenę prac pierwszych dwóch Konferencyj Unifikacji Prawa Karnego.
5. Przy udziale członków Prezydium Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, opracowano roczniki kolejne (1926 — 1928) *Exposé Sommaire des Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais* (Przegląd Prac Ustawodawczych Sejmu i Senatu R. P., wydawnictwo Biblioteki Sejmowej).
6. Opracowano i wydano w języku niemieckim obszerną monografię pp. Sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego, dr. K. Bernaczka i dr. A. Rappé, poświęconą zagadnieniu obywatelstwa polskiego, na życzenie redakcji wydawnictwa berlińskiego *Rechtsverfolgung im Internationalen Verkehr*.
7. Prowadzono systematyczną kronikę ustawodawczą polską w *Annuaire de Législation Etrangère*, wydawaną przez *Société de Législation Comparée*, na podstawie kolejnych roczników *Exposé Sommaire des Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais*.
8. Dostarczono usystematyzowane materiały i źródła ustawodawcze polskie prof. Godefroy z Paryża dla opracowania działu polskiego w *Répertoire Général de Droit Français*.

Ad d) celów Komisji:

1. Prowadzono biurowość delegatury Rządu w Międzynarodowej Komisji Penitencjarnej.
2. Objęto i prowadzono biurowość delegatury Rządu w Biurze Międzynarodowym Unifikacji Prawa Karnego.

¹⁾ p. *Actes de la Conférence*. Paris, 1929. Libr du Recueil Sirey.

3. Objęto biurowość Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego (Grupy polskiej Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego oraz *Société Générale des Prisons* w Paryżu).
4. Prowadzono biurowość Komitetu Organizacyjnego Polskiego Towarzystwa Prawa Państwowego, a po zalegalizowaniu — biurowość rzeczzonego Towarzystwa oraz redakcji tegoż.
5. Prowadzono biurowość Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego (zarazem członka *Société de Législation Comparée* w Paryżu).

Ad e) do g) celów Komisji:

1. Dokonano bieżących czynności.

Ad h) celów Komisji:

1. Rozdzielono szereg druków propagandowych prawniczych.
2. Dokonano szeregu przekładów, względnie skontrolowano szereg przekładów.

NB. Wobec niewpłacenia przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych III i IV raty kwartalnej ustalonego zasiłku dla P. K. W. P. M. w sumie 12.000 złotych rocznie, Komisja zmuszona była w drugim półroczu roku sprawozdawczego 1929/30 zrezygnować z polskiej delegacji odczytowej do Jugosławji, przygotowywanej z inicjatywy Posła R. P. w Belgradzie, oraz nie kontynuowała zapoczątkowanej z inicjatywy Posła R. P. w Rio de Janeiro korespondencji w sprawie przyjęcia w Warszawie prof. Rodrigo Octavio, wreszcie zrezygnowała z projektowanej, w porozumieniu z Prezesem bułgarskiej Komisji Kodyfikacyjnej, polskiej delegacji odczytowej do Bułgarji.

* * *

Skreśliliśmy jak najogólniej obraz dziesięcioletniej działalności Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej oraz organizacji ją poprzedzających. Stwierdziliśmy

czem jest ona dzisiaj, powróciwszy niejako do swego punktu wyjścia jako — zasadniczo — organizacja pomocnicza Komisji Kodyfikacyjnej R. P., a pod względem formalnie statutowym — Komisja autonomiczna Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.

Pozostaje obecnie zastanowić się jeszcze nad możliwościami rozwoju naszej instytucji w przyszłości.

Możnaby wybrać dwie drogi rozwoju w drugim dziesięcioleciu.

Jedna z nich — to coraz dalej idące stopniowe zrzekanie się szerszych aspiracji propagandowo - organizacyjnych w dziedzinie wpływowej współpracy prawniczej z zagranicą, to liczenie się z temi wielkimi przeszkodami pod względem budżetowym i organizacyjnym, jakie co parę lat piętrzyły się przed naszą instytucją, pomimo jej wyraźnych, poniekąd nawet nadspodziewanych wyników pracy, to — ograniczanie się niemal wyłącznie do zadań pomocniczych Komisji Kodyfikacyjnej, z której budżetu Komisja Współpracy pośrednio ¹⁾ korzysta dla opłacenia swych niezbędnych wydatków biurowych.

Druga droga byłaby djаметralnie przeciwna. Możnaby stworzyć z Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej ośrodek o charakterze pół społecznym, a pół urzędowym, wyzyskując w pełni ustęp a i b artykułu I Regulaminu Ogólnego P. K. W. P. M. dla urzeczywistnienia celu wskazanego w art. 19 statutu Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.: „Komisja Współpracy ma za zadanie utworzenie stałego kontaktu: a) między polskimi zrzeszeniami prawniczemi, o celach współpracy prawniczej międzynarodowej, z jednej strony, — i b) między temi zrzeszeniami a odnośnemi czynnikami urzędowymi i społecznymi z drugiej strony, — dla ujedno-

¹⁾ p. regulamin Funduszu Gospodarczego Członków Prezydium szerszego Komisji Kodyfikacyjnej R. P., oraz *Komisja Kodyfikacyjna R. P., Dział Ogólny*, tom I, zesz. 13, zb. og. Nr. 49, przypis na str. 31 i zesz. 14, zb. og. Nr. 54, str. 28.

stajnienia w ten sposób polskiej współpracy prawniczej na terenie międzynarodowym“, i koncentrując poniekąd w swym ręku całość inicjatywy prawniczej w dziedzinie maksymalnego wzmożenia zagranicą polskiego wpływu w tym względzie. Ale dla takiego wzmożenia intensywności pracy i wyzyskania w pełni, na korzyść polskiej propagandy państwowej, już istniejących i z trudem zdobytych możliwości organizacyjnych, trzeba by stworzyć dla Polskiej Komisji Współpracy Prawnicy Międzynarodowej racjonalny budżet stały w ramach bądź Prezydium Rady Ministrów, bądź ministerstw Sprawiedliwości lub Spraw Zagranicznych, a ta właśnie sprawa nastroczała w ciągu ubiegłego dziesięciolecia trudne do przewyciężenia przeszkody, a i dziś — doraźnie — nie rokuje szans powodzenia. Obarczanie się zaś zadaniami ponad siły, bez możliwości oparcia swej działalności na skromnym, lecz stałym i racjonalnie skonstruowanym budżecie, raczej osłabiałoby nas swą szarpaniną i przygodnością w opracowywaniu planu pracy, niżli czyniło, choćby w części, zadość celom Polskiej Komisji Współpracy Prawnicy Międzynarodowej — w ich całokształcie.

Wybraliśmy tedy drogę pośrednią. Nie rezygnując z niczego w przyszłości, w chwili obecnej ograniczamy zakres naszej działalności, nie ścieśniając jej jednak do nadzbyt wąskiego toru, zwłaszcza tam, gdzie ta działalność nie spotyka się z przeszkodami natury finansowej, bądź może być pokryta, pośrednio lub bezpośrednio, z budżetów tych instytucji państwowych, którym Polska Komisja Współpracy Prawnicy służy jako organizacja pomocnicza i wykonawcza ¹⁾).

Z tego stanowiska ograniczamy się jedynie do zadań natury archiwalno-informacyjnej w stosunku do tych zrzeczeń prawnych o celach współpracy międzynarodowej, które aczkolwiek reprezentowane w naszej Komisji, wytworzyły własne organizacje biurowe i korespondencyjne (Polski Instytut Administracyjny i Polski Oddział Towarzystwa Prawa

¹⁾ p. wyżej, wykaz dokonywanych prac.

Międzynarodowego). Również jedynie informacyjnie i w miarę przesyłanych nam materiałów traktujemy działalność samodzielną w tym względzie takich instytucji państwowych i społecznych, jak reprezentowane w Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej¹⁾ Wszechnice polskie (wymiana profesorów, delegacje odczytowe, kongresowe i t. d.). Wreszcie bierzemy na swe barki prowadzenie agend o charakterze urzędowym tylko wtedy, gdy to dana instytucja za szczególnie dla niej dogodne uznaje (w porozumieniu z pp. Ministrami Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych, biurowość delegatury polskiej w Międzynarodowej Komisji Karnej i Penitencjarnej, a w porozumieniu z p. Marszałkiem Sejmu R. P. — kontrola organizacyjno-redakcyjna wydawnictwa Przeglądu Prac Ustawodawczych Sejmu i Senatu²⁾).

Jeszcze jedno i bodaj najważniejsze. Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej ma na widoku troskę o zabezpieczenie nie tylko dla wszelkich możliwości rozwoju swego ośrodka organizacyjnego, lecz i zabezpieczenie dlań trwałej kontynuacji sił prawniczych starszych i zwłaszcza młodszych, pragnących się specjalizować w zakresie trudnych zadań Komisji i poświęcić jej znaczną część chwil wolnych od zajęć zawodowych. Oto przyczyna, dla której Regulamin Ogólny Komisji Współpracy, jak i Regulamin szczególny³⁾, wiązą poszczególne stanowiska w Prezydium Komisji z właściwymi funkcjami prezydjalnemi i sekretarskimi w Komisjach Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P., przyczem zastępstwo Sekretarza Generalnego Komisji Współpracy stale spoczywać będzie w ręku jednego z przedstawicieli sekretariatów komisyjnych Stałej Delegacji.

¹⁾ p. skład osobowy członków Komisji Współpracy.

²⁾ p. załącznik Nr. 3.

³⁾ Porównaj odpowiedni skład osobowy Kolegium Administracyjnego Komisji Współpracy (art. 4 i 5), przyczem wobec artykułu 6 Regulaminu Ogólnego b. Ogólne Zebranie Członków Komisji Współpracy, od chwili legalizacji statutu Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych, zostało skasowane.

SKŁAD OSOBOWY

Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej
1930/31.

1. Babiński Leon, Radca Prawny M. S. Z. — Warszawa, Elektoralna 35, tel. 246-66.
2. Berezowski Konrad, Sędzła S. N. — Warszawa, Żórawia 4a, tel. 721-02.
3. Car Stanisław, Wicemarszałek Sejmu — Warszawa, Al. Jerozolimskie 65, tel. 605-25.
4. Cybichowski Zygmunt, Prof. U. W. — Warszawa, Krak. Przedm. 26/28, tel. 606-60.
5. Dziewulski Stefan, Prof. W. W. P. — Warszawa, Al. Ujazdowskie 33, tel. 877-44.
6. Ehrenkreutz Stefan, Prof. Uniw. — Wilno, Uniwersytet.
7. Ehrlich Ludwik, Prof. Uniw. — Lwów, Uniwersytet.
8. Glaser Stefan, Prof. Uniw. — Wilno, Wielka 17.
9. Głębocki Kazimierz, Adw. — Warszawa, Krucza 13, tel. 667-93.
10. Górski Ludwik, Prof. Uniw. — Lublin, Uniwersytet.
11. Jabłoński Włodzimierz, Naczelnik w Min. Sprawiedl. — Warszawa, Okólnik 5.
12. Henzel Marjan, Radca M. S. Z. — Warszawa.
13. Jamontt Janusz, Prof. W. W. P. — Warszawa, Topolowa 1, tel. 815-96.
14. Konic Henryk, Adw., wykł. w Uniw. — Warszawa, Kredytowa 5, tel. 621-61.
15. Kopczyński Jan, Prezes N. T. A. — Warszawa, Langiewicza 26, tel. 854-72.
16. Krzyżanowski Adam, Dziekan Wydz. Prawa U. J. — Kraków, Uniwersytet.
17. Kuratowski Roman, Adw. — Warszawa, Trębacka 10, tel. 616-51.
18. Langrod Rudolf, Adw. — Warszawa, Hoża 37, tel. 270-25.
19. Lednicki Aleksander, Prezes P. O. U. P. — Warszawa, Piękna 3, tel. 817-16.

20. Lemkin Rafał, p. o. podprok. S. O. — Warszawa, Wilcza 29, tel. 862-31.
21. Longchamps de Berier Roman, Dziekan Wydz. Prawa U. J. K. —
Lwów, Leona Sapiehy 16.
22. Lutostański Karol, Prof. U. W. — Warszawa, Lwowska 9, tel. 840-80.
23. Łypacewicz Wacław, Adw. — Warszawa, Nowosenatorska 12,
tel. 647-20.
24. Łyskowski Ignacy, Prof. U. W. — Warszawa, Nowy Zjazd 5,
tel. 417-42.
25. Makarewicz Juliusz, Prof. Uniw. J. K. — Lwów, Mochnackiego 58.
26. Makowski Julian, Prof. W. S. H. — Warszawa, Sucha 1, tel. 857-12.
27. Makowski Wacław, Prof. U. W. — Warszawa, Al. Ujazdowskie 30,
tel. 314-69.
28. Małiniak Władysław, Prof. W. W. P. — Warszawa, Grójecka 41,
tel. 427-47.
29. Morawski Jan, Sędzia N. T. A. — Warszawa, Nowy Świat 43,
tel. 250-28.
30. Nagórski Zygmunt, Adw. — Warszawa, Fredry 6, tel. 603-54.
31. Namitkiewicz Jan, wykł. w U. W. — Warszawa, Miodowa 2, tel. 730-48.
32. Peretiatkowicz Antoni, Prof. Uniw. — Poznań, Uniwersytet.
33. Piasecki Adam, — Warszawa, Królewska 7, tel. 321-16.
34. Piętaś Jan Kanty, Dyrektor w P. R. M. — Warszawa, Nowowiejska 43,
tel. 821-74.
35. Perzyński Stefan, Senator — Warszawa, Skorupki 6, tel. 806-15.
36. Rappaport Emil Stanisław, Sędzia S. N., Prof. W. W. P. — Warszawa,
Al. Jerozolimskie 15, tel. 750-12.
37. Rostworowski Michał, Prof. U. J. — Kraków, Studencka 8.
38. Rundstein Szymon, Prof. — Warszawa, Tłomackie 6—8, tel. 795-63.
39. Supiński Wiktor, Radca Prawny M. P. i H. — Warszawa, Nowo-
grodzka 41, tel. 737-22.
40. Stefkó Kamil, Prof. U. J. K. — Lwów, Plac Bernardyński 2a.
41. Sokalski Włodzimierz, Sędzia S. N. — Warszawa, Topolowa 3,
tel. 885-90.
42. Taylor Jan, Radca M. S. Z. — Warszawa, Towiańskiego 18a.
43. Wasilkowski Jan, Docent U. W. — Warszawa, Półna 70, tel. 837-66.
44. Wasintyński Bohdan, Dziekan Wydz. Prawa U. W. — Warszawa,
Uniwersytet.
45. Wielowieyski Józef, Senator — Warszawa, Krak. Przedmieście 5,
tel. 312-88.
46. Wolter Władysław, Prof. U. J. — Kraków, Gontyna 6.
47. Wiślicki Jan, Ks. Dziekan Wydz. Prawa U. Lub. — Lublin, Uniwer-
sytet.
48. Zaleski Stefan, Dziekan Wydz. Prawa U. Pozn. — Poznań, Uniwer-
sytet.

Członkowie — Korespondenci.

1. Mazurkiewicz Władysław, Minister Pełn. — Buenos Aires, Poselstwo Polskie.
2. Merwin Emil, Adw. — Wiedeń, Stock im Eisenplatz 3 — 4.
3. Mrozowski Jan, Prezes S. N. — Paryż, 2 av. St. Philibert XVI.
4. Potulicki Michał — Genewa, 10, Michel Chauvet.
5. Wittenberg Józef, Adw. — Paryż, rue de l'Université 67.

SKŁAD OSOBOWY

Prezydjum Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

Prezes	— E. Stan. Rappaport,
Wiceprezes	— K. Lutostański,
Sekretarz Generalny	— K. Berezowski,
Skarbnik	— Wł. Sokalski,
Zast. Sekretarza Gen. i Skarbn.	— J. Wasilkowski.

SKŁAD OSOBOWY

Kolegium Administracyjnego Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej:

Prezes	— E. Stan. Rappaport,
Wiceprezes	— K. Lutostański,
Sekretarz Generalny	— K. Berezowski,
Skarbnik	— Wł. Sokalski,
Zast. Sekretarza Generalnego i Skarbnika	— J. Wasilkowski,
Sekretarze - Redaktorowie Protokołu	R. Lemkin, — A. Piasecki.
Członkowie — z mocy urzędowych	St. Car, St. Perzyński, — J. K. Piętak, Wł. Jabłoński, J. Makowski, J. Taylor, M. Henzel.

SKŁAD OSOBOWY

Biura Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

Warszawa, Mokotowska 14, telefony: 891-82 i 895-82

(czynne we wtorki, środy i piątki od godz. 19 — 21).

Kierownik	— Bronisława Usakiewiczowa
Zastępca Kierownika	
(prowadzący rachunkowość)	— Jadwiga Prusiecka.
Bibliotekarz	
(sprawy kontroli ekspedycyjnej „Przeglądu Prac Ustawodawczych Sejmu i Senatu“)	— Janina Krammówna,
Sekretarze	— Amelja Jakacka,
	— Jadwiga Szląskiewiczówna,
Woźny	— Włodzimierz Nizin.

Z A Ł A C Z N I K I

REGULAMIN OGÓLNY POLSKIEJ KOMISJI WSPÓŁPRACY
PRAWNICZEJ MIĘDZYNARODOWEJ.

Art. 1.

Dla urzeczywistnienia celu, wskazanego w art. 19 Statutu Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P., Komisja Współpracy ma za zadanie utworzenie stałego kontaktu:

a) między polskimi zrzeszeniami prawniczymi, o celach współpracy prawniczej międzynarodowej, z jednej strony, — i

b) między temi zrzeszeniami, a odnośnemi czynnikami urzędowemi i społecznemi z drugiej strony, — dla ujednolajnienia w ten sposób polskiej współpracy prawniczej na terenie międzynarodowym.

W związku z powyższem zadaniem, do zakresu działania Komisji Współpracy należy:

a) przygotowywanie delegacji prawniczych na kongresy, konferencje i t. d.,

b) opracowywanie planu i organizacja delegacji odczytowych do państw obcych oraz wymiany profesorów,

c) kontrola, względnie ułatwienie wymiany, indywidualnego lub zbiorowego współpracownictwa międzynarodowego w prasie fachowej prawniczej polskiej i zagranicznej,

d) ułatwianie poszczególnym zrzeszeniom prawniczym stosunków z analogicznemi zrzeszeniami zagranicą,

e) prowadzenie archiwum informacyjnego o współpracy prawniczej międzynarodowej (wycinki, notatki, informacje osobowe, skróty sprawozdań poszczególnych zrzeszeń),

f) opieka nad pracami naukowemi młodych prawników, udających się na studia uzupełniające,

g) zbieranie informacji w ośrodkach obcych, za pośrednictwem członków-korespondentów, o zagadnieniach prawnych, nadających się do opracowywania w kraju ze względu na interesy państwowe Polski,

h) administrowanie rozdziałem polskich druków prawniczych w językach obcych i kontrola nad przekładami, przeznaczonemi dla zagranicy.

Art. 2.

§ 1. W skład Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, według listy układanej corocznie przez Prezydium Komisji Współpracy, wchodzi:

- a) przedstawiciele Prezydów Rady Głównej oraz komisji stałych Rady Głównej Stałej Delegacji,
- b) przedstawiciele prezydów zrzeszeń, stanowiących polskie oddziały zrzeszeń prawniczych międzynarodowych oraz zrzeszeń, obejmujących w swym programie współpracę prawniczą międzynarodową,
- c) przedstawiciele Wydziałów Prawa (względnie Nauk politycznych i społecznych) Wszechnic Polskich, państwowych i społecznych,
- d) wszyscy prawnicy, którzy zajmują stanowiska delegacyjne, urzędowe lub społeczne, w dziedzinie współpracy prawniczej międzynarodowej.

§ 2. Członkami-korespondentami, według tychże kryteriów, są prawnicy polscy, przebywający stale zagranicą.

Art. 3.

§ 1. Prezesem Komisji Współpracy jest jeden z członków Prezydium Rady Głównej Stałej Delegacji, a wice-prezesem, sekretarzem generalnym i skarbnikiem — odpowiedni członkowie komisji stałych Rady Głównej Stałej Delegacji, według listy, określonej w Regulaminie szczególnym Komisji Współpracy, i układanej na każdy trzechletni okres wyborczy do władz Stałej Delegacji.

§ 2. Komisję Rewizyjną Komisji Współpracy stanowi Komisja Rewizyjna Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P.

Art. 4.

§ 1. Budżet Komisji Współpracy tworzy się z kwot: a) subsydjum stałego Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P. oraz b) z zasiłków, udzielanych przez instytucje urzędowe i społeczne.

§ 2. Rok budżetowo-sprawozdawczy Komisji Współpracy odpowiada takiemuż rokowi Stałej Delegacji.

§ 3. Komisja Współpracy składa Stałej Delegacji roczne sprawozdania ze swej działalności.

Art. 5.

Polska Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej posiada swą własną pieczęć i odrębną organizację biurową, związaną z biurem Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P.

Art. 6.

Szczegóły organizacji Komisji Współpracy, funkcjonowania jej Prezydium, Komisji Rewizyjnej, Biura Głównego (w Warszawie) i biur miejscowych zagranicą określają regulaminy Komisji Współpracy, względnie instrukcje szczególne.

REGULAMIN SZCZEGÓLNY

Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej
w wykonaniu art. 3 § 1 i art. 6 Regulaminu Ogólnego

A. PREZYDJUM.

Art. 1. § 1. W związku z dotychczasowym podziałem funkcji w Prezydium Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, Prezesem Komisji jest każdorazowy Sekretarz Generalny Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych R. P., Wiceprezesem — Przewodniczący Komisji II Stałej Delegacji, Sekretarzem Generalnym — Przewodniczący Komisji III Stałej Delegacji, Skarbnikiem — Przewodniczący Komisji I Stałej Delegacji.

§ 2. Piątym członkiem Prezydium, sprawującym obowiązki Zastępcy Sekretarza Generalnego i Skarbnika, jest jeden z członków — sekretarzy Komisji stałych Stałej Delegacji, powołany przez członków Prezydium, wymienionych w §-ie poprzednim.

Art. 2. Zmiana osób, wchodzących w skład Prezydium Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, w ramach art. 3 § 1 i art. 6 Regulaminu Ogólnego Komisji, dokonywa się na wniosek Prezydium, za zgodą większości członków Kolegium Administracyjnego Komisji.

B. KOLEGIUM ADMINISTRACYJNE.

Art. 3. Do organizacji wewnętrznej, obrad i uchwał Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej ma odpowiednie zastosowanie Regulamin Ogólny Komisji Kodyfikacyjnej.

Art. 4. Prezydium szerszemu Komisji Kodyfikacyjnej odpowiada analogicznie Prezydium Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, Komitetowi Organizacji Prac Komisji Kodyfikacyjnej — Kolegium piętnastu członków Komisji Współpracy, a mianowicie: członków jej Prezydium, a ponadto — siedmiu członków Komisji z pośród osób, biorących w niej udział z mocy odnośnych stanowisk urzędowych (patrz art. 2 Reg. Ogóln. P. K. W. P. M.) w Komisjach Prawniczych Sejmu i Senatu, Prezydium Rady Ministrów, Ministerstwie Sprawiedliwości i Ministerstwie

Spraw Zagranicznych, oraz 3-ch członków Sekretariatu Towarzystw Naukowych, administrowanych przez Polską Komisję Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

Art. 5. Kolegium Komisji Współpracy zwołuje Prezes Komisji w końcu roku sprawozdawczego, a przed złożeniem Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucji Prawniczych rocznego sprawozdania z działalności Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

C. CZŁONKOWIE.

Art. 6. Do Członków Komisji Współpracy mają odpowiednie zastosowanie przepisy Regulaminu Ogólnego Komisji Kodyfikacyjnej; w szczególności służy im prawo: a) otrzymywania wydawnictw własnych Komisji Współpracy, bądź też przy współudziale Komisji redagowanych; b) udziału w delegacjach, organizowanych przez Komisję Współpracy na zasadzie własnego zgłoszenia i z równoczesnem uprawnieniem do indywidualnego samodzielnego reprezentowania innych organizacji prawnych, państwowych i społecznych; c) składania Prezydium Komisji uwag i opinii, dotyczących działalności Komisji, celem obowiązkowego ich rozważenia przez Prezydium, względnie, jeżeli taki wniosek złożono, przez Kolegium Administracyjne.

DOKUMENTY INFORMACYJNE.

KOMISJA WSPÓŁPRACY PRAWNICZEJ
MIĘDZYNARODOWEJ PRZY RADZIE NAUKOWEJ M. S. Z.

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Departament Ogólny
Wydział Traktatowo-Naukowy
(Rada Naukowa)
Nr. O. II. R. N. 152/TUK./26.
W sprawie utworzenia Komisji
Współpracy Prawniczej.

Warszawa, grudzień 1926.

W myśl decyzji Pana Ministra Spraw Zagranicznych została utworzona w łonie Rady Naukowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Komisja Współpracy Prawniczej Międzynarodowej pod przewodnictwem prof. E. Stan. Rappaporta.

Proszę Pana Profesora o wzięcie udziału w pracach tej Komisji i o przybycie na pierwsze jej posiedzenie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych dn. 17 b. m.¹⁾ o godz. 5-tej popołudniu.

Przewodniczący Rady Naukowej
w. z. (—) *Fr. Pułaski*

Do
Pana Prof. E. Stan. Rappaporta
w/m.

¹⁾ posiedzenie odbyło się dn. 23 grudnia 1926.

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Warszawa.
Nr. O. II. R. N. 5577/26.

W N I O S E K

Aprob. 3/XI.

(—) *Babiński.*

Rada Naukowa wnosi o utworzenie w łonie Rady specjalnej Komisji do międzynarodowych stosunków prawniczych i o powierzenie jej kierownictwa Członkowi Rady, prof. E. St. Rappaportowi.

(—) *Fr. Pułaski.*

Do
PANA MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH
w miejscu.

MINISTERSTWO
SPRAW ZAGRANICZNYCH
Warszawa.
20 grudnia 1926.
Nr. O. II. R. N. 5659/26.

W związku z ustnie wyrażoną w dniu wczorajszym przez Pana Ministra zgodą na ześrodkowanie w Radzie Naukowej przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych, w postaci specjalnej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, akcji naukowo-propagandowej w zakresie stosunków i prac prawniczych na terenie międzynarodowym, mam zaszczyt prosić Pana Ministra o łaskawe delegowanie do rzeczzonej Komisji dwóch przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości.

Posiedzenie inauguracyjne Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej odbędzie się w dniu 21 grudnia b. r. (wtorek) o godz. 5-ej popołudniu w Sali Konferencyjnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych (ul. Wierzbowa).

Przewodniczący Rady Naukowej
przy M. S. Z.

(—) *Fr. Pułaski.*

Do
PANA MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
w miejscu,

PORZĄDEK DZIENNY.

inauguracyjnego posiedzenia Komisji Współpracy Prawniczej
Międzynarodowej.

1. Zagajenie posiedzenia przez Przewodniczącego Rady Naukowej M. S. Z.
2. Przekazanie przewodnictwa Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej prof. E. Stan. Rappaportowi.
3. Organizacja i program prac tejże Komisji.
4. Sprawozdania odośnych delegacji zrzeszeń prawniczych z prac propagandowo-naukowych na terenie międzynarodowym:
 - a) I Kongres Międzynarodowy Prawa Karnego w Brukseli (1926).
 - b) II Kongres kolejny tegoroczny Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (*International Law Association*, sierpień, 1926).
 - c) Delegacja odczytowa do Rumunii (listopad, 1926).

NOTATKA DLA P. MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH.

Na zasadzie zgody wyrażonej przez p. Ministra Rada Naukowa wyłoniła Komisję Współpracy Prawniczej Międzynarodowej dla kontroli i ujednolajnienia propagandy i działalności prawniczej naukowej na terenie międzynarodowym.

Komisja ta ukonstytuowała się dn. 23 grudnia 1926 w składzie następującym:

Franciszek Pułaski, Przewodniczący Rady Naukowej M. S. Z.,
Prof. E. Stan. Rappaport, Członek Rady Naukowej M. S. Z., Przewodniczący Komisji Współpracy,
Prof. Janusz Jamontt, delegat Ministerstwa Sprawiedliwości,
Adw. Kazimierz Głębocki, delegat Ministerstwa Sprawiedliwości,
Prof. Ignacy Łyskowski, Prezes Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego,
Prof. Tadeusz Hilarowicz, Członek Sekretariatu komisji II Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P.,
Adw. Roman Kuratowski, Sekretarz polskiej sekcji *International Law Association*,
Prof. Henryk Konic, Delegat polski w Międzynarodowej Komisji radiofonji i awiacji,
Prof. Cybichowski, Prezes polskiego oddziału *International Law Association*,
Prof. Julian Makowski, Naczelnik Wydziału P. V. M. S. Z.,
Prof. Leon Babiński, Radca Prawny M. S. Z.,
Gustaw Olechowski, przedstawiciel Wydziału P. IV. M. S. Z.

(—) Prof. E. Stan. Rappaport.

A. KOMUNIKAT SPRAWOZDAWCZY POLSKIEGO TOWARZYSTWA USTAWODAWSTWA KRYMINALNEGO

W dniu 11 marca 1931 odbyło się w lokalu Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej zebranie ogólne członków Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego (Grupy Polskiej Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego, mającego swą siedzibę w Paryżu).

Prezes Towarzystwa, prof. E. Stan. Rappaport, złożył sprawozdanie z działalności zarządu za ostatnie trzecieście (1927—1930), podkreślając pomyślny rozwój i intensywną pracę Towarzystwa, prowadzoną w ostatnich czasach nie w postaci plenarnych zebrań naukowych, lecz ściśle w związku z pracami Komisji Kodyfikacyjnej, a mianowicie w komisjach prawa karnego materialnego, ustrojowo-procesowego i wykonawczego. Komisja prawa karnego była zajęta ostatnio opracowywaniem *Opinii o projekcie kodeksu karnego*, które, ogłoszone drukiem, ukazują się systematycznie w zeszytach kolejnych. Komisja prawa ustrojowo-procesowego we właściwym czasie pracowała intensywnie nad opinjowaniem projektu kodeksu postępowania karnego, a niebawem ma przystąpić do zbierania materiałów dla ewentualnej nowelizacji kodeksu postępowania karnego na gruncie praktyki kasacyjnej, badania spraw organizacyjnych adwokatury oraz omówienia zagadnień, dotyczących sądownictwa w antykiecie konstytucyjnej Sejmu R. P.

Komisja prawa wykonawczego karnego pracuje czasowo, pod przewodnictwem prof. E. Stan. Rappaporta, a to celem zbadania jego wniosku w przedmiocie utworzenia kodeksu wykonawczego karnego oraz przygotowania dla Komisji Kodyfikacyjnej pierworysu projektu tego kodeksu.

W dalszym ciągu zebrania ustalono skład prezydium i zarządu na następne trzecieście oraz listę członków honorowych Towarzystwa, do których grona zaliczono: referentów sekcji prawa karnego Komisji Kodyfikacyjnej (prof. prof. Makarewicz, Makowski i Mogilnicki) oraz seniora sędziów polskich, — członka Komisji Kodyfikacyjnej, — prezesa A. Czerwińskiego. Skład prezydium i zarządu na trzecieście 1931—34 obejmuje nazwiska następujące:

Prezes — Sędzia S. N., Prof. E. Stan. Rappaport, Wiceprezes — Sędzia S. N., K. Berezowski, Sekretarz Generalny — Sędzia S. N., Prof. J. Jamontt, Zastępcy Sekretarza Generalnego: Doc. Uniw. Genewskiego — Dr. M. Potulicki i p. o. podprokurator S. O., Dr. R. Lemkin, Delegat Polskie-

go Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego — prof. I. Koschembahr-Łyskowski, Przewodniczący I Komisji prawa karnego — Sędzia S. N., Dr. Wł. Sokalski, Zastępca Przewodniczącego — Sędzia Najw. Sądu Wojsk., Pułk. St. Lubodziecki, Sekretarz — Wiceprokurator S. O., M. Siewierski, Przewodniczący II Komisji prawa ustrojowo-procesowego — Prokurator S. N., Dr. Z. Piernikarski, Zastępca Przewodniczącego — Adw. M. Ettlinger, Sekretarz — Adw. St. Peszyński, Przewodniczący III Komisji prawa wykonawczego karnego — Sędzia S. N., Br. Wisznicki, Zast. Przewodn. — Adw. St. Rundo, Sekretarz — S. S. G., Dr. K. Czałczyński, Delegaci do Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. — Prezes E. Stan. Rappaport i Sekretarz — M. Siewierski.

W drugiej części zebrania, poświęconej referatowi Prezesa Towarzystwa, Prof. E. Stan. Rappaporta, na temat „Stan prac kodyfikacyjnych w dziedzinie prawa karnego w Europie i Ameryce w dobie obecnej“, rozwinęła się, zgodnie z wnioskiem referenta, ożywiona dyskusja co do zasadności wprowadzenia do projektu kodeksu karnego polskiego w trzecim czytaniu sekcyniem, obok kary dożywotniego więzienia, także kary śmierci w jedynym wypadku „bestjałskiego“ morderstwa.

Zarządzone dla celów wyłącznie orientacyjnych głosowanie dało wynik niezmiernie charakterystyczny i stałe się niemal powtarzający przy rozpatrywaniu tego niezwykle ważnego i trudnego do rozstrzygnięcia zagadnienia w dobie obecnej; mianowicie głosy rozdzieliły się po połowie, przyczem zasadniczo nikt właściwie za karą śmierci nie głosował, a jedynie ci, którzy opowiadali się za jej wprowadzeniem, czynili to raczej ze względu na poważny wzrost przestępczości, bądź też ze względów natury oportunistycznej, dla niestworzenia zbyt w tym względzie jaskrawych przeszkód od prawa obowiązującego do przyszłego — w czasie, gdy karę śmierci, pomimo braku wszelkich teoretycznych danych do jej utrwalania, wprowadzają najnowsze projekty i kodeksy nawet takich państw, które skasowały ją w XIX-em stuleciu, np. nowy kodeks włoski z roku 1930.

Na Delegata Zarządu Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego w Polskiem Towarzystwie Ustawodawstwa Cywilnego Zarząd TUK'a powołał wiceprezesa K. Berezowskiego.

Dr. R. Lemkin.

REGULAMIN OGÓLNY POLSKIEGO TOWARZYSTWA USTAWODAWSTWA KRYMINALNEGO z roku 1921 ze zmianami i uzupełnieniami z roku 1924 i 1931.

Art. I. Towarzystwo nosi miano „Polskie Towarzystwo Ustawodawstwa Kryminalnego“ i uczestniczy zarazem w Generalnem Towarzystwie Więziennictwa i Ustawodawstwa Kryminalnego w Paryżu oraz tworzy grupę polską Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego z siedzibą w Paryżu.

Art. II. Działalność Towarzystwa rozciąga się na Rzeczpospolitą Polską. Siedzibą Towarzystwa jest m. st. Warszawa. Siedzibą Delegatur Towarzystwa: Kraków, Lwów, Poznań i Wilno. Biuro Zarządu mieści się w Biurze Głównem Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej w Warszawie.

Art. III. Towarzystwo ma na celu współdziałanie w pracach kodyfikacyjnych prawa karnego w Państwie Polskiem, ze szczególnem uwzględnieniem prac Sekcji Prawa Karnego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz międzynarodowych zagadnień kodyfikacyjnych w zakresie ustawodawstwa kryminalnego.

Art. IV. Członków Towarzystwa — prawników przyjmuje Zarząd Towarzystwa na wniosek dwóch członków. Członków grupy M. Z. P. K. z pośród osób z wyższem lub specjalnem wykształceniem, interesujących się szczególnie zagadnieniami ustawodawstwa kryminalnego, przyjmuje Prezydium Towarzystwa.

Art. V. Towarzystwo rozporządza funduszami obrotowemi na pokrycie bieżących wydatków administracyjnych oraz składek członków „grupy polskiej“ w Międzynarodowem Zrzeszeniu Prawa Karnego, jak również zbiorowej składki członkowskiej Towarzystwa w Generalnem Towarzystwie Więziennictwa i Ustawodawstwa Kryminalnego (p. Art. I). Składka członkowska zarówno Towarzystwa jak i grupy polskiej M. Z. P. K. wynosi 15 złotych w stosunku rocznym.

Art. VI. Towarzystwo mianuje korespondentów zagranicą.

Art. VII. Towarzystwo przedstawia opinie, dotyczące rozpoznawanych zagadnień z motywami.

Art. VIII. Zarząd Towarzystwa składa się: 1-o z czternastu osób, wybieranych w pierwszym kwartale roku budżetowego (kwiecień — czerwiec) co trzy lata na Zebraniu Ogólnem Sprawozdawczem Towarzystwa, i 2-o z delegata Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego.

Art. IX. Organem naukowym Towarzystwa jest dział specjalny Przeglądu Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego i Kryminalnego pod tytułem „Wiadomości Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego“.

Art. X. Towarzystwo, jako organizacja pomocnicza Komisji Kodyfikacyjnej w zakresie prawa karnego, wszelkie zmiany w zasadach swej organizacji czynić może jedynie w porozumieniu ze sprawującym kierownictwo administracyjne Komisji Kodyfikacyjnej R. P. jej Sekretarzem Generalnym; wstąpienie zaś w ściślejszą łączność organizacyjną z pokrewnem towarzystwem, krajowem lub zagranicznym, nastąpić może na podstawie uchwały Zarządu Towarzystwa.

Art. XI. Rozwiązanie Towarzystwa nastąpić może na mocy postanowienia Zebrania Ogólnego Nadzwyczajnego, zapadłego większością 2/3 głosów obecnych członków Towarzystwa.

Art. XII. Szczegóły wewnętrznej organizacji: Prezydium, Zarządu i Komisji stałych, jak również sposób obrad i prac Towarzystwa, określa regulamin wewnętrzny Towarzystwa.

Art. XIII. Korespondencję Towarzystwa podpisuje Prezes lub Wiceprezes, względnie Sekretarz Generalny lub jego zastępca, każdy w swoim zakresie działania.

(Dowody legalizacji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych z dnia 8 lipca 1921, BS 633/21 oraz z dnia 3 czerwca 1922, BS 1929/22).

B. KOMUNIKAT SPRAWOZDAWCZY POLSKIEGO TOWARZYSTWA USTAWODAWSTWA CYWILNEGO.

Towarzystwo zostało utworzone w roku 1922. Celem Towarzystwa jest badanie międzynarodowych zagadnień kodyfikacyjnych w zakresie ustawodawstwa cywilnego ze szczególnem uwzględnieniem reformy prawa cywilnego w Polsce, a zwłaszcza prac podsekcji prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.

1. Na posiedzeniu inauguracyjnym 28 września 1922 r. prezes Towarzystwa prof. I. Koschembahr-Łyskowski przedstawił referat o *zagadnieniu kodyfikacji prawa cywilnego w Polsce* (opublikowany w „*Themis Polskiej*”. Tom II-gi serji II, Warszawa, 1924—5).

2. Na posiedzeniach z 26 października 1922 r. i 14 stycznia 1923 r. prof. Fr. X. Fierich, prezydent Komisji Kodyfikacyjnej R. P., przedstawił referat „*O koncepcji podstawowej postępowania przed sądami I-szej instancji*”. Po ożywionej dyskusji wybrano specjalną Komisję z 7-iu członków, która miała rozpatrzyć bliżej szczegóły tej koncepcji. Komisja odbyła szereg posiedzeń i przedstawiła sprawozdanie, opracowane przez p. p. M. Krassowskiego, B. Pohoreckiego i St. Szczepańskiego. Sprawozdanie to zostało przekazane Komisji Kodyfikacyjnej R. P.

3. Na posiedzeniach z 26 października 1922 r. i 29 stycznia 1925 r. prof. W. W. P. A. Górski przedstawił referat o projekcie ustawy o publicznych domach składowych.

4. Na posiedzeniu z 28 marca 1923 p. H. Möller, adwokat z Kopenhagi, przedstawił referat o *wykonaniu wyroków zagranicznych*. W dyskusji przeważał pogląd, że kwestja wykonania wyroków zagranicznych powinna być unormowana przez konwencje międzynarodowe. Wybrano specjalną komisję z 3-ch członków, celem opracowania szczegółów zagadnienia. Komisja złożyła sprawozdanie, zawierające 10 tez (opracowanych przez p. L. Babińskiego) i projekt konwencji międzynarodowej (opracowany przez p. K. Angermanna). Sprawozdanie przekazano Komisji Kodyfikacyjnej R. P. i Ministerstwu Spraw Zagranicznych.

5. Celem przygotowania dyskusji nad projektem prawa wekslowego, przyjętym w II-iem czytaniu przez Komisję Kodyfikacyjną R. P., wybrano specjalną Komisję, złożoną z 5-ciu członków. Komisja rozpatrzyła 16 punktów, podniesionych przez Izbę Handlu Międzynarodowego w Paryżu, a odbiegających od projektu jednolitego prawa wekslowego, przyjętego przez Konferencję Haską w r. 1912, i oświadczyła się za koncepcją projektu haskiego.

Protokóły posiedzeń rzeczowej komisji zostały przekazane Komisji Kodyfikacyjnej R. P.

6. Na posiedzeniu z dnia 17 grudnia 1926 prof. I. Koschembahr-Łyskowski przedstawił referat pod tytułem „*Prawo i moralność według koncepcji dzieła G. Ripert „La règle morale dans les obligations civiles”*”.

7. Na posiedzeniu 7 czerwca 1927 p. L. Julliot de la Morandière, profesor Uniw. Paryskiego, przedstawił referat p. t. *Quelques problèmes spéciaux de l'introduction du droit civil français en Alsace et en Lorraine*.

8. Na posiedzeniu 17 grudnia 1926 wybrano Komisję specjalną z 5-ciu członków celem rozważania projektu ustawy o egzekucji, przyjętego w I-szem czytaniu przez sekcję postępowania cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej R. P.

9. 5 lutego 1927 odbyło się posiedzenie Komisji dla rozpatrzenia proj. ordynacji egzekucyjnej z porządkiem dziennym: „*Omawianie projektu ordynacji egzekucyjnej*”.

10. 21.II, 8.III, 22.III, 29.III, 9.IV, 27.IV, 5.V, 14.V, 20.V, 27.V, 7.X, 21.X, 28.X i 4.XI.1927 odbyły się posiedzenia Komisji postępowania cywilnego (obrad nad projektem procedury cywilnej).

11. 10 maja 1929 odbyło się zebranie zarządu z następującym porządkiem dz.: 1) Wydanie pierwszego tomu przeglądu polskiego Ustawodawstwa Cywilnego. 2) Ustanowienie Komitetu Redakcyjnego.

12. 1 marca 1929 odbyło się zebranie członków Tow. z następującym porz. dz.: 1) Referat Sekr. Gen. mec. K. Głębockiego na temat „*Znaczenie dla kodyfikacji polskiej zwyczaju spadkowego u wiościan*”. 2) Sprawy budżetowe.

13. 31 maja 1929 odbyło się posiedzenie nakowe członków z porz. dz.: „Projekt części ogólnej Kod. cywilnego (art. 1—5) według projektu prof. Łyskowskiego”. Referent — projektodawca.

14. 31 stycznia 1930 odbyło się posiedzenie naukowe z porz. dz. „Projekt cz. og. Kod. cyw. art. 6—8 (prawo zwyczajowe) według prof. Łyskowskiego. Referent — projektodawca.

15. 7 marca 1930 odbyło się posiedzenie naukowe z porz. dz. 1) D. c. dyskusji o prawie zwyczajowym, 2) Projekt cz. og. Kod. cyw. art. 9—16 (wykładnia prawa) według proj. prof. Łyskowskiego. Referent projektodawca.

7 listopada 1930 odbyło się posiedzenie naukowe z porz. dz.: Referat prof. Łyskowskiego o rozprawie p. E. Swobody, prof. Uniw. i Sędziego Apel. w Grażu p. t. „*Prawo cywilne przyszłości*“ (*Il diritto civile dell' avvenire*), ogłoszonej w *Rivista Internazionale di filosofia del diritto*, X. 3 (Roma, 1930).

WYCIĄG Z REGULAMINU POLSKIEGO TOWARZYSTWA USTAWODAWSTWA CYWILNEGO.

Art. III. Towarzystwo ma na celu badanie międzynarodowych zagadnień kodyfikacyjnych w zakresie ustawodawstwa cywilnego ze szczególnem uwzględnieniem kodyfikacji prawa cywilnego w Państwie Polskiem, a zwłaszcza prac podsekcij prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rzplitej Polskiej.

Art. V. Towarzystwo rozporządza funduszami obrotowymi na pokrycie bieżących wydatków administracyjnych oraz zbiorowej składki członkowskiej Towarzystwa w Towarzystwie Ustawodawstwa Porównawczego w Paryżu. Składka członkowska wynosi 12 złotych w stosunku rocznym.

Art. VI. Zarząd Towarzystwa składa się: 1-o z 6-ciu osób, wybieranych w pierwszym kwartale roku budżetowego (kwiecień — czerwiec), co trzy lata na Zebraniu Ogólnem Sprawozdawczem Towarzystwa, i 2-o z delegata Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego.

Art. VIII. Organem naukowym Towarzystwa jest dział specjalny *Przeglądu Polskiego Ustawodawstwa Cywilnego i Kryminalnego* (*Revue Polonaise de Législation Civile et Criminelle*) pod tytułem: „Wiadomości Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Cywilnego“, ponadto por. art. I, II, VI, VII, X—XIII Regulaminu Ogólnego Polskiego Towarzystwa Ustawodawstwa Kryminalnego.

(Dowody legalizacji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych z dnia 24 maja 1922, BS. 1189/22).

SKŁAD ZARZĄDU T.U.C.

Prezes: Ignacy Łyskowski, Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Nowy Zjazd 5.

Wiceprezesi:

Karol Lutostański, Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Lwowska 9.
Ignacy Baliński, Sędzia S. N., Wiejska 11.

Bolesław Pohorecki, Prezes S. N., Smolna 17.

Sekretarz Gen.: Kazimierz Głębocki, adwokat, Krucza 32.

Zast. Sekr. Gen.: Dr. Jan Wasilkowski, docent Uniwersytetu Warsz.
Polna 70.

C. KOMUNIKAT SPRAWOZDAWCZY POLSKIEGO TOWARZYSTWA PRAWA PAŃSTWOWEGO.

Z inicjatywy Prof. E. Stan. Rappaporta przystąpiono w roku 1929 do zorganizowania Polskiego Towarzystwa Prawa Państwowego, w celu stworzenia placówki o charakterze naukowym dla opracowywania zagadnień z zakresu nauki o państwie, z uwzględnieniem w szczególności sprawy reformy konstytucji polskiej.

W okresie organizacyjnym odbyto w dniu 16 listopada 1929 roku pierwsze posiedzenie Towarzystwa, na którem ukonstytuowano prowizoryczny Zarząd, z prof. Wacławem Makowskim na czele. Posiedzeniu przewodniczył prof. Peretiatkowicz, w zastępstwie nieobecnego prof. Makowskiego. Zagałł zebranie prof. Rappaport, który przedstawił genezę Towarzystwa, poczem poseł Adam Piasecki wygłosił referat o zadaniach Towarzystwa. Następnie dr. Kazimierz Zakrzewski ze Lwowa wygłosił referat o idei syndykalizmu w związku z reformą ustroju w Polsce. Po tym referacie odbyła się dłuższa dyskusja, w której zabierali głos m. in. prof. E. Stan. Rappaport, Prezes St. Bukowiecki, prof. A. Suligowski, dr. M. Szerer, poseł A. Piasecki, mec. K. Głębocki.

W dniu 27 lutego 1931 zostało wystosowane pismo do Komisarjatu Rządu w celu legalizacji Towarzystwa trybem meldunkowym (dowód legalizacji w Komisarjacie Rządu na m. st. Warszawę dnia 11 marca 1931, Nr. BP. III. 69/31).

Zasady regulaminowe zostały ustalone następująco:

Celem Towarzystwa jest omawianie zagadnień prawa publicznego z punktu widzenia nauki prawa, socjologii oraz innych nauk społecznych.

Członkami Towarzystwa mogą być uczeni prawnicy, ekonomiści oraz inne osoby, wykazujące zainteresowanie celami Towarzystwa.

Sprawami Towarzystwa kieruje Zarząd, wybrany przez Zebranie ogólne członków, ważne bez względu na liczbę obecnych.

Zarząd składa się z pięciu osób: Prezesa, jego zastępcy, sekretarza i dwóch członków Zarządu.

Członków Towarzystwa przyjmuje Zarząd na wniosek dwóch członków. Wykreślenie członków odbywa się z przyczyn i w sposób ogólnie przyjęty w regulaminach meldowanych, bądź statutach rejestrowanych przez odpowiednie władze Rzeczypospolitej Polskiej.

Towarzystwo rozporządza jedynie funduszami obrotowymi na pokrycie bieżących wydatków administracyjnych, oraz związanych z wydawaniem organu Towarzystwa.

Składkę oznaczono w wysokości złotych 15 (piętnastu) w stosunku rocznym.

Działalność Towarzystwa rozciąga się na całą Rzeczpospolitą Polską.

Jako siedzibę swą odbiera Towarzystwo lokal Binra Głównego Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej, Warszawa, Mokołowska 14 m. 8.

Zebrań ogólnych i naukowych Towarzystwa odbywać się będą w wyżej wymienionej siedzibie Towarzystwa.

559

Zarząd tymczasowy Towarzystwa stanowią:

Prezes — prof. Wacław Makowski,

Zast. Prezesa — prof. Antoni Peretiatkowicz,

Sekretarz — Adam Piasecki,

Członkowie Zarządu: prof. Emil Stanisław Rappaport,
sędzia Antoni Miller.

Towarzystwo zgłosiło swój akces do Stałej Delegacji Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. i delegowało na swego przedstawiciela, na trzechlecie 1931—1934, Sekretarza Towarzystwa, p. Adama Piaseckiego.

W dniu 24 marca 1931 Towarzystwo przystąpiło do swej działalności, po ostatecznem ukonstytuowaniu, i odbyło posiedzenie z udziałem członków Towarzystwa oraz specjalnie zaproszonych prawników, członków ciał ustawodawczych. Zebranie zagał, w zastępstwie nieobecnego prezesa Towarzystwa, prof. W. Makowskiego, prof. E. Stani. Rappaport, który zreasumował genezę i przebieg prac organizacyjnych Towarzystwa, oraz zaproponował na przewodniczącego Wicemarszałka Sejmu, Jana Piłsudskiego. Wicemarszałek Piłsudski udzielił następnie głosu Wicemarszałkowi Sejmu i referentowi projektu zmiany konstytucji, St. Carowi, który w obszernym referacie poinformował zebranych o pracach komisji konstytucyjnej i o zadaniach rozpisanej przez Sejm ankiety. Wicemarszałek Car wyjaśnił w szczególności, że podział zagadnień konstytucyjnych w ankiecie na 18 punktów, dokonany został nie ze stanowiska systematyki naukowej, lecz wyłącznie z punktu widzenia potrzeb praktycznych pracy komisji konstytucyjnej. Przytem Wicemarszałek Car zwrócił uwagę na doniosłość rozwinięcia dyskusji opiniodawczej o konstytucji w jaknajszerszych kołach społeczeństwa, a w szczególności wśród fachowych zespołów prawniczych. W ankiecie sejmowej Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych będzie miała do odegrania rolę administracyjnego łącznika między Sejmem a organizacjami prawniczymi.

Po dyskusji, ustalono, że praca opiniodawcza w sprawie konstytucji ześrodkowana być winna w Towarzystwie Prawa Państwowego, do którego Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Prawniczych R. P. będzie skierowywać wszystkie materiały, w tej sprawie nadesłane.

W dn. 6 maja 1931 odbyło się drugie kolejne posiedzenie Towarzystwa, poświęcone następującym sprawom:

Referat prof. Wacława Makowskiego o pracach Unji Międzyparlamentarnej w przedmiocie zasad międzynarodowego porządku prawnego, oraz referat prof. Maliniaka p. t. „Kryzys w konstytucjonalizmie a sposób obioru Prezydenta Rzeczypospolitej“.

Po obu referatach odbyła się dyskusja. Referat prof. Maliniaka był zapoczątkowaniem pracy Towarzystwa nad ankietą konstytucyjną. Prelegent poruszył w nim dwa zagadnienia, t. j. kwestję oceny kryzysu ustrojowego i zagadnienie sposobu wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej. Mówcy, zabierający głos w dyskusji, a mianowicie: prof. Makowski, p. Wasserberger, p. Kielski, p. Piasecki, p. Przybyszewski, uznali zgodne za wskazane rozdzielić dyskusję nad temi tematami i powrócić do niej na dwóch kolejnych posiedzeniach Towarzystwa.

Towarzystwo Prawa Państwowego przystąpiło do wydawania własnego organu w postaci pisma, poświęconego zagadnieniom życia państwowego i międzynarodowego, p. t. „Nowe Państwo“, pod redakcją prof. Wacława Makowskiego, Prezesa Towarzystwa. Redaktorem odpowiedzialnym został p. Zdzisław Grabski, sekretarzem Redakcji — Dr. Alfred Wielopolski.

Cena poszczególnego zeszytu wynosi 4 zł. 50 gr., przedpłata za 4 zeszyty — 15 zł. Adres Redakcji: Warszawa, Al. Ujazdowskie 30 m. 6, tel. 314-69. Administracja Księgarni F. Hoesicka, ul. Senatorska 22.

Pierwszy zeszyt „Nowego Państwa“ zawiera wstęp od Redakcji, wyjaśniający zadania nowego pisma, oraz artykuł prof. Makowskiego p. t. „Ustroje polityczne państw Bałtyckich“, artykuł Aleksandra Skrzyńskiego p. t. „Na spiralnej linii dziejów“, obszerny materiał, dotyczący sprawy reformy konstytucji, kronikę, sprawozdania książek i bibliografję.

Następny numer „Nowego Państwa“ wydany będzie w niedługim czasie.

A. Piasecki.

D. KOMUNIKAT SPRAWOZDAWCZY
PROF. EMILA STANISŁAWA RAPPAPORTA.
REDAKTORA NACZELNEGO
„PRZEGLĄDU PRAC USTAWODAWCZYCH SEJMU I SENATU R. P.”
O DZIAŁALNOŚCI REDAKCJI
OD POCZĄTKU WYDAWNICTWA PO DZIEŃ DZISIEJSZY.
(1925 — 1931).

Historja powstania wydawnictwa.

W lutym 1925, a więc w połowie — mniej więcej — kadencji I-go Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej, ówczesny Marszałek Sejmu, p. M. Rataj, powziął myśl wydawania w języku francuskim bieżącego ustawodawstwa polskiego dla zagranicy.

Nazwa.

Podobne wydawnictwa o pewnym, ustalonym już typie i nazwie: *Exposé Sommaire des Travaux Législatifs du Parlement...* ukazywały się staraniem parlamentów niektórych państw jeszcze przed wojną (Danja), po wojnie zaś — pierwsza Czechosłowacja od r. 1919 zaczęła wydawać zeszyty, obejmujące sesje półroczne — wiosenną i jesienną — parlamentu czeskosłowackiego.

Uzasadnienie potrzeby wydawnictwa.

Potrzeba takiego *Przeglądu* ustawodawstwa Polski niepodległej nasywała się sama przez się wobec coraz częstszych zgłoszeń ze strony poważnych czynników zagranicznych — tak ze sfer rządowych i parlamentarnych, jak i instytucji naukowych, prawniczych i innych — o poszczególne ustawy, lub o wszystkie uchwalone dotychczas prawa z pewnej dziedziny, np. ustawodawstwo agrarne, społeczne i t. p.

W zgłoszeniach zaznaczano wyraźnie prośbę o nadsyłanie tekstów w przekładzie na jeden z języków zachodnio-europejskich, a zwłaszcza na francuski. P. Marszałek Sejmu, po porozumieniu z Dyrektorem Biblioteki Sejmu i Senatu, p. Dr. Kołodziejskim, postanowił powierzyć niżej podpisanemu kierownictwo naczelne Redakcji zamierzonego wydawnictwa. W połowie lutego 1925, p. Dr. Kołodziejski, z upoważnienia p. Marszałka

Sejmu, zakomunikował mi jego prośbę i przedstawił treść sprawy. Po wyrażeniu zgody przez niżej podpisanego, przeprowadzona została pomiędzy p. Marszałkiem Sejmu a mną odpowiednia korespondencja (pisma z dn. 2 i 4 marca 1925), poczem Sąd Najwyższy, na Zgromadzeniu Ogólnem w dn. 21 marca 1925, udzielił mi upoważnienia do sprawowania czynności Redaktora Naczelnego *Przeglądu Prac Ustawodawczych Sejmu i Senatu R. P.* Kontrolę naczelną nad wydawnictwem objął p. Marszałek Sejmu.

W dniach 17 i 26 lutego 1925 odbyły się posiedzenia organizacyjne Redakcji z udziałem pp.: Kołodziejskiego, Cara i moim.

Cel i zadanie wydawnictwa.

Określony został cel wydawnictwa, polegający na rozpowszechnianiu na terenie międzynarodowym w przekładzie francuskim ustaw (względnie ich streszczeń), na które Polska powoływać się musi w stosunkach międzynarodowych, albo które powinny być znane zagranicą ze względu na interes państwa polskiego; dla uwzględnienia celu dodatkowego: pomocy naukowej — na wniosek p. mec. Cara — uznano za potrzebne zobrazowanie w wydawnictwie strony historyczno-rozwojowej państwowości polskiej.

Plan.

W związku z tem, ustalono w ogólnych zarysach plan wydawnictwa, polegający na układzie chronologicznym materiału od początku pracy ustawodawczej w Polsce, przyczem w tomie I-ym uwzględniony został w części wstępnej okres dekretów Naczelnika Państwa, niezmiernie ważny z punktu widzenia prawa publicznego, dalsze zaś części i tomy poświęcono kolejnym okresom: Sejmu Ustawodawczego, oraz Sejmu i Senatu R. P. Z chwilą wydania w druku całego materiału zaległego, miały się ukazywać w odstępach mniej więcej półrocznych zeszyty, zawierające ustawy z okresu bezpośrednio poprzedzającego wydanie danego zeszytu. Treść wydawnictwa miała być uzupełniona wykazami najważniejszych dokumentów (jak traktaty, umowy i t. p.) z powołaniem się na źródła autentyczne, tudzież przypisami i odsyłaczami dla zachowania ciągłości pracy ustawodawczej w danym zakresie. Zeszyty i tomy zaopatrywane są w skorowidze chronologiczne oraz alfabetyczno-rzeczowe, co pewien czas uzupełniane specjalnemi wykazami tekstów zmienionych lub uchylonych.

Organizacja Redakcji.

Doświadczenie na polu propagandy naukowej zagranicą i zapoznanie się ze stosunkami w międzynarodowych ośrodkach pracy naukowo-prawniczej skłoniły organizatora wydawnictwa: *Exposé Sommaire des Travaux Législatifs de la Diète et du Sénat Polonais* do powołania Ko-

mitetów: warszawskiego i paryskiego, których kierownictwo naczelne, jak również kierownictwo administracji ogólnej, spoczywa w rękach niżej podpisanego.

Komitet Redakcyjny Warszawski.

W celu postawienia wydawnictwa odrazu na wysokim poziomie, powołany został do komitetu redakcyjnego warszawskiego szereg wybitnych prawników miejscowych, specjalistów w różnych dziedzinach wiedzy prawniczej, obeznanych z zadaniami przekładu na języki obce.

Komitet Redakcyjny Paryski.

Komitet redakcyjny paryski składa się również z grona znanych prawników, Polaków, zamieszkających stale w Paryżu, których w razie potrzeby powołuje w charakterze konsultantów Redaktor tekstów francuskich, prof. H. Grappin, znakomity specjalista w zakresie językoznawstwa francuskiego i polskiego, a zarazem referent spraw polskich we francuskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Niezwykle sumienne i staranne przygotowanie do druku tekstów przez prof. Grappin daje rękojmię ich wysokiej wartości również pod względem językowym, a terminologia prawnicza francuska, przyjęta w tym wydawnictwie, używana jest coraz powszechniej przez urzędy zarówno polskie, jak i obce.

Organizacja pracy w obu Komitetach.

Przebieg pracy redakcyjnej obu komitetów przedstawia się w ogólnych zarysach następująco: na posiedzeniach komitetu warszawskiego zostają kwalifikowane akty prawne z danego okresu do opracowania według 4-ch ustalonych dla *Przeglądu* typów, zależnie od znaczenia każdej ustawy lub dekretu dla zagranicy, a mianowicie:

A — ustawa *in extenso*,

B — ważne artykuły ustawy *in extenso*. drugorzędne tylko opisane w skróceniu,

C — opis rozumowany ustawy bez cytowania artykułów w tekście,

D — tytuł ustawy.

W razie potrzeby dodawane bywają do opracowań noty wstępne, objaśnienia, odsyłacze i t. p.

Materiał, należycie rozsegregowany, rozdzielają pomiędzy siebie, według specjalności właściwych, członkowie Redakcji — referenci i opracowują je, poczem referaty podlegają ścisłej kontroli merytorycznej i formalnej sędziego S. N., J. Jamontta, jako kontrolera tekstów przygotowawczych polskich. Następnie cały materiał przełożony zostaje na język francuski pod kierownictwem pierwszorzędnego tłumacza miejscowego, przepi-

sany na maszynie i skontrolowany pod względem terminologii prawniczej przez p. sędziego S. N., K. Berezowskiego, zastępcę Redaktora Naczelnego. W ten sposób przygotowane teksty odsyła się do komitetu paryskiego dla ostatecznej rewizji układu do druku przez p. prof. Grappin. Niżej podpisany Redaktor Naczelny, z okazji wyjazdów swych przynajmniej raz na rok do Paryża w celach naukowych i organizacyjno-prawniczych, dogląda osobiście prac redakcyjnych i technicznych w Paryżu.

Druk i oprawa.

Powierzenie druku znanej firmie nakładowej dzieł prawniczych: S-té Anonyme du Recueil Sirey w Paryżu — prócz starannego wykonania i korzystnych warunków druku i oprawy — zapewnia wydawnictwu rozpowszechnienie we właściwych kołach czytelników przez zamieszczanie wiadomości o niem w katalogach i wykazach bibliograficznych firmy.

Administracja.

Pod względem administracyjnym układ Biura odpowiada układowi obu komitetów: Biuro Główne mieści się w Warszawie przy Bibliotece Sejmu i Senatu, Sekretariat zaś paryski tego biura — przy Ambasadzie Polskiej w Paryżu.

Podstawy finansowe.

Podstawy finansowe zapewniła pierwotnie wydawnictwu Komisja Budżetowa Sejmu uchwałą z dn. 19 marca 1925, przyjętą następnie przez Sejm bez zmiany; odtąd coroczne budżety Sejmu uwzględniały w dziale wydawnictw specjalny kredyt na *Exposé Sommaire*, przyczem preliminowano sumy wyższe ze względu na konieczność wydania w czasie niezbyt długim całego ustawodawstwa lat ubiegłych.

Rozchód.

Wydatki, związane z prowadzeniem Redakcji na tak wysokim poziomie naukowym i technicznym, zostały — w miarę upraszczania metody pracy — sprowadzone do możliwego minimum. Stałe wynagrodzenie za pracę administracyjną pobierali jedynie: Redaktor naczelny i kierownicy biur w obu komitetach — warszawskim i paryskim, prof. Grappin za redakcję ostateczną tekstów francuskich i Dr. Potulicki, referent ustawodawstwa społecznego i autor skróconych. Członkowie komitetu redakcyjnego warszawskiego obliczają ściśle czas pracy referatowej, lub korekcyjnej, za którą pobierają zwykle honorarja według ustalonej normy dziennej. Za posiedzenia, których liczbę udało się od paru lat ograniczyć do 1—2 rocznie, wypłacane są też same diety, których jednak nie pobiera Redaktor Naczelny i Sekretarz główny.

Członkom Komitetu redakcyjnego paryskiego wypłaca się jedynie honoraria za udział w posiedzeniach, również bardzo nielicznych, obliczone we frankach według tej samej normy.

Tłumaczenie i przepisywanie tekstów na maszynie płatne są od strony arkusza kancelaryjnego.

Kalkulacja cen papieru i druku, broszuowania oraz oprawy, w kosztorysach drukarni Sirey'a, podlega kontroli Redaktora Naczelnego.

Niewielkie wynagrodzenia za pomoc techniczną przy magazynowaniu i ekspedycji egzemplarzy *Przeglądu* oraz wydatki na porto, przewóz i t. p. dopełniają całości rozchodu ogólnego, którego suma wahała się w latach 1925 — 1930 w granicach 20.000 — 26.000 zł. rocznie.

W preliminarzu budżetowym Sejmu na rok 1931/32 kredyty na wydawnictwo *Exposé Sommaire* uległy redukcji o 2/3 dotychczasowej pozycji na ten cel. W związku z tem Redaktor Naczelny zrzekł się wynagrodzenia za pracę administracyjną, zniesiono honorarium stałe p. Dr. Potulickiego i znacznie zmniejszono płace personelu biura Redakcji w Warszawie i w Paryżu. Nakład wydawnictwa, poczynając od zeszytu 1-go t. V (1929), zmniejszono o połowę, to jest z 3.000 do 1.500 egzemplarzy.

Wykonanie.

W ciągu 4-ch lat, t. j. do końca r. 1929, wydane zostały 3 tomy (9 zeszytów), zawierające ustawy i dekrety z okresu od 11 listopada 1918 do 31 grudnia 1927, oraz wykaz szczegółowy aktów prawnych zmienionych, uchylonych lub zastąpionych nowymi w ciągu tego okresu. Materiał z roku 1928, wyjątkowo obfity, stanowił tom IV-ty, którego obie części (zeszyty 1 i 2) wyszły z pod prasy w ostatnich tygodniach. Rocznik 1929 oddany został do druku i ukaże się niebawem.

W ostatecznem przygotowaniu jest szczupły materiał z roku 1930, mający stanowić — po dołączeniu dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej z okresu, poprzedzającego nową kadencję parlamentu — zeszyt końcowy tomu V-go, który zamknie legislaturę pierwszego 12-lecia Polski niepodległej. Tym sposobem wydawnictwo doprowadzone zostaje do aktualności i — przy zmniejszonym, znormalizowanym budżecie rocznym — ukazywać się będzie w połowie każdego roku kalendarzowego, w zeszytach, zawierających ustawodawstwo z roku poprzedniego.

Rozpowszechnianie.

Dla zużytkowania egzemplarzy *Exposé Sommaire*, w sposób jak najbardziej celowy i pożądany, cały nakład każdego nowego zeszytu (rocznika), dzieli się na dwie części: połowa zostaje w Paryżu w księgarni Sirey'a, częściowo do sprzedaży i oprawy, głównie zaś do rozsyłania, według zleceń kierownictwa sekretariatu paryskiego Redakcji; druga połowa odrazu dostarczana jest do Warszawy, do składu

w Biurze Głównem przy Bibliotece Sejmu i Senatu. Stąd wydawane są większe ilości egzemplarzy: 1) Ministerstwu Spraw Zagranicznych, które — na mocy osobnego układu z Redaktorem naczelnym — rozsyła to wydawnictwo, w celach propagandy naukowej na terenie międzynarodowym, za pośrednictwem placówek dyplomatycznych i konsularnych; a oprócz tego Wydział Historyczno-Naukowy M. S. Z. dostarcza *Exposé Sommaire* kilkudziesięciu instytucjom naukowym zagranicznym, z którymi jest w stałych stosunkach; 2) Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej w Warszawie, zaopatrującej w wydawnictwa z zakresu prawa polskiego liczne stowarzyszenia, instytucje i wybitne osobistości świata prawniczego zagranicą; wreszcie 3) Bibliotece Sejmu i Senatu, która pozostaje w stosunkach wymiennych z bibliotekami parlamentów obcych i niektórymi instytucjami polityczno-gospodarczymi zagranicą, a także — z poselstwami i konsulatami państw obcych w Polsce. Kontrola ogólna nad akcją wszystkich oddziałów, rozpowszechniających nasze wydawnictwo, ześrodkowana jest w Biurze Głównem Redakcji w Warszawie, które w odstępach mniej więcej półrocznych otrzymuje sprawozdania z repartycji egzemplarzy i ma możność uzgadniania wszystkich rozdzielników pomiędzy sobą.

Przylęcie wydawnictwa zagranicą.

O tem, czy wydawnictwo to odpowiada potrzebie i wypełnia należycie swoje zadanie, świadczą napływające z wielu stron zgłoszenia — zarówno od osób i instytucyj naukowych zagranicą, jak i od przedstawicielstw państw obcych w Polsce — o stałe dostarczanie pojawiających się nowych zeszytów i o zwiększanie liczby nadsyłanych egzemplarzy, przy czem nierzadko Redakcja spotyka się z wyrazami uznania i zachęty do dalszej pracy w obranym kierunku.

W porównaniu z odpowiedniami publikacjami innych krajów podnoszone są: bardziej wyczerpujące i szczegółowe zobrazowanie ustawodawstwa polskiego, tudzież doskonały język przekładu.

Jako dowód, że *Exposé Sommaire* zyskało już sobie prawo obywatelstwa wśród dzieł podręcznych międzynarodowego świata prawniczego, może służyć fakt powoływania się na nie jako na źródło, jak również cytowanie z niego tekstów ustaw w najpoważniejszych wydawnictwach informacyjnych zagranicznych, jak *Annuaire de Législation Etrangère*, *Bulletin mensuel de la S-té de Législation comparée* (Paryż), *Bulletin Sommaire des principaux Documents Parlementaires Etrangers* (Paryż), *Boletín Analítico de Documentos parlam. extranjeros* (Madryt), *Série Législative du Bureau International du Travail* (Genewa), *Dareste — Les Constitutions modernes*, *Márkine-Guetzévitch et Tibal — La Pologne*, *Fuchs W. — Juristische Bücherkunde* (Linz) i t. d.

Prof. E. Stan. Rappaport.

Warszawa, w maju 1931.

REDAKCJA.

- Redaktor Naczelny* — Prof. Dr. E. Stan. Rappaport, Prezes Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.
- 1-szy Zastępca Redaktora Naczeln.* — Sędzia S. N. K. Berezowski, Sekretarz Gen. Polsk. Komisji Współp. Prawn. Międz.
- 2-gi Zastępca Redaktora Naczeln.* — Prof. H. Grappin w Paryżu, Redaktor tekstów francuskich.
- Sekretarz Generalny Redakcji* — Dr. H. Kołodziejski, Dyrektor Biblioteki Sejmu i Senatu.
- Zastępca Sekretarza Generalnego* — Doc. Dr. J. Wasilkowski, Zastępca Sekretarza Gen. Polsk. Komisji Współpracy Prawn. Międzynarodowej.

KOMITET REDAKCYJNY ŚCISŁY.

- Przewodniczący* — Sędzia S. N., K. Berezowski,
- Zastępca Przewodn.* — Prof. H. Grappin,
- Członek - Sekretarz* — Dr. J. Wasilkowski,
- Członkowie:* Sędzia N. T. A., Dr. K. Birgfeldner,
Sędzia S. N., Dr. W. Dbałowski,
Sędzia S. N., J. Jamontt, kontroler tekstów polskich,
Dr. M. Potulicki, zamiejscowy,
Adw. J. Witenberg, zamiejscowy.

KOMITET REDAKCYJNY SZERSZY.

Komitety redakcyjne szersze stanowią Kolegium Administracyjne Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej.

E. KOMUNIKAT SPRAWOZDAWCZY

*Redakcji Przeglądu Polskiego Ustawodawstwa Cywilnego i Kryminalnego—
Revue Polonaise de Législation civile et criminelle.*

Wydano kolejne zeszyty w r. 1922, 1928, 1929, 1930 (p. *Komisja Kodyfikacyjna R. P., Dział Ogólny*, tom I, zeszyt 14 zb. og. Nr. 54, str. 36—38.

